

Roman Serenčes - Artan Qineti

Správna poľnohospodárska prax

Manuál

Autori:

doc. Ing. Roman Serenčėš, PhD.- doc. Ing. Artan Qineti, PhD.

Recenzenti:

Prof. JUDr. Anna Bandlerová, PhD.

Ing. Zuzana Bohátová, PhD.

Manuál „Správna poľnohospodárska prax“ vychádza vďaka podpore európskeho vzdelávacieho projektu Jean Monnet „Efektívnosť implementácie Spoločnej poľnohospodárskej politiky na Slovensku“, č. 611792-EPP-1-2019-1-SK-EPPJMO-SUPPA.

© Roman Serenčėš- Artan Qineti 2021

ISBN

Úvod

Za posledné roky sa v poľnohospodárstve a v potravinárskom priemysle objavila široká škála sociálnych, environmentálnych a kvalitatívnych štandardov, kódexov správnej praxe a certifikačných programov.

Predložený manuál sa zameriava na vybrané otázky týkajúce sa správnej poľnohospodárskej praxe. Snahou autorov je poskytnúť stručný prehľad o vývoji v tejto oblasti. V manuály sa sústreďujú na rámec Organizácie spojených národov (OSN), Organizácie pre výživu a poľnohospodárstvo (FAO), rámec Európskej Únie a Slovenska.

V rámci Slovenska autori uvádzajú prijaté kódexy správnej poľnohospodárskej praxe, ako aj príklady jej praktickej aplikácie. Manuál obsahuje aj záverečný prehľad kritérií kontrolovaných odbornou organizáciou a výšku sankcií za porušovanie nariadení.

Manuál, ktorý môže slúžiť ako študijná pomôcka je určený nielen študentom, ale i poľnohospodárom a inej odbornej verejnosti.

Predložený manuál bol vytvorený s finančnou podporou EÚ a to v rámci projektu Jean Monnet „Efektívnosť implementácie Spoločnej poľnohospodárskej politiky na Slovensku,“ č. 611792-EPP-1-2019-1-SK-EPPJMO-SUPPA.

Podpora Európskej komisie na výrobu tejto publikácie nepredstavuje súhlas s obsahom, ktorý odráža len názory autorov a Komisia nemôže byť zodpovedná za prípadné použitie informácií, ktoré sú v nej obsiahnuté.

The European Commission's support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Nitra, marec 2021

Autori

VÝVOJ V OBLASTI SPRÁVNEJ POĽNOHOSPODÁRSKEJ PRAXE

1. RÁMEC ORGANIZÁCIE SPOJENÝCH NÁRODOV (OSN)

Ciele udržateľného rozvoja predstavujú program rozvoja na nasledujúcich 15 rokov (do 2030) a nadväzujú na úspešnú agendu Rozvojových cieľov tisícročia. Ciele udržateľného rozvoja sú výsledkom trojročného procesu vyjednávania, ktorý začal na Konferencii OSN o udržateľnom rozvoji v roku 2012 v Riu de Janeiro. Na formulácii cieľov sa podieľali všetky členské štáty OSN, zástupcovia občianskej spoločnosti, podnikateľskej sféry, akademickej obce a občania zo všetkých kontinentov. Agendu udržateľného rozvoja oficiálne schválil summit OSN 25. septembra 2015 v New Yorku v dokumente *Transforming our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development*.

Nasledovné podciele podporujú postupy v rámci správnej praxe:

- **Zaviest' systémy udržateľnej výroby potravín a odolné poľnohospodárske postupy**, ktoré zvýšia produktivitu a výrobu a **pomôžu zachovať ekosystémy** posilňujúce schopnosti pôdy prispôbiť sa klimatickej zmene, extrémnemu počasiu, suchu, záplavám a ďalším pohromám, a ktoré **postupne zlepšia kvalitu pôdy**.
- Podstatne **znižit' počet úmrtí a ochorení** vplyvom nebezpečných chemických látok a znečisteného vzduchu, vody a pôdy.
- Zvýšiť **efektívnosť využívania vody** vo všetkých sektoroch a zaistiť udržateľný odber a dodávky pitnej vody.
- Zaviest' **integrovanú správu vodných zdrojov** na všetkých úrovniach.
- Zaistiť **ochranu a obnovu ekosystémov** súvisiacich s vodou, vrátane hôr, lesov, mokradí, riek, a jazier.
- Zaistiť všetkým **prístup** k cenovo dostupným, spoľahlivým a moderným energetickým službám.
- Zvýšiť podiel **energie z obnoviteľných zdrojov** na celosvetovom energetickom mixe.
- Do roku 2030 celosvetovo **zdvojnásobiť energetickú účinnosť**.

- Udržovať **ekonomický rast** na hlavu v závislosti na podmienkach jednotlivých krajín.
- Dosiahnuť vyššej úrovne ekonomickej produktivity pomocou **diverzifikácie, technologického rozvoja a inovácií**, okrem iného tiež zameraním sa na odvetvia s vysokou pridanou hodnotou a s vysokým podielom ľudskej práce.
- Podporovať politiky orientované na rozvoj, ktoré podporujú produktívnu činnosť, vytváranie dôstojných pracovných miest, podnikanie, kreativitu a inovácie, a podporujú vznik a rast mikropodnikov, malých a stredných podnikov, okrem iného prostredníctvom sprístupňovania finančných služieb.
- Zlepšovať **efektívne využívanie globálnych zdrojov** v spotrebe a výrobe a urobiť všetko potrebné pre to, aby ekonomický rast nebol spojený s poškodzovaním životného prostredia.
- Dosiahnuť **udržateľného hospodárenia** s prírodnými zdrojmi a ich efektívneho využívania.
- **Znížiť** v prepočte na hlavu na polovicu globálne **plytvanie s potravinami** na maloobchodnej a spotrebiteľskej úrovni a znížiť straty potravín v celom výrobnom a zásobovacom procese vrátane pozberových strát.

- Dosiahnuť **šetrného nakladania s chemickými látkami a odpadmi** behom celého ich životného cyklu, v súlade s dohodnutými medzinárodnými rámcami, a výrazne znížiť ich uvoľňovanie do ovzdušia, vody a pôdy tak, aby sa minimalizovali nepriaznivé dopady na ľudské zdravie a životné prostredie.
- Do roku 2025 predchádzať a výrazne **znižovať znečistenie** morí, hlavne znečistenie, ktoré je spôsobované činnosťou na pevnine, vrátane odpadkov a znečistenia zo živín.
- Do roku 2020 **zaistiť ochranu, obnovu a udržateľné využívanie suchozemských a vnútrozemských sladkovodných ekosystémov** a ich služieb, hlavne lesov, mokradí, hôr a suchých oblastí, v súlade so záväzkami z medzinárodných dohôd.
- Podporiť zavedenie **udržateľného hospodárenia** so všetkými typmi lesov, zastaviť odlesňovanie, obnoviť zničené lesy a podstatne zvýšiť zalesňovanie a obnovu lesov na celom svete.
- Bojovať proti rozširovaniu púští, obnovovať znehodnotenú pôdu, vrátane pozemkov postihnutých suchom či záplavami, usilovať o dosiahnutia sveta, v ktorom už nedochádza k **degradácii pôdy**.
- Zaistiť zachovanie **horských ekosystémov**, vrátane ich biodiverzity, aby sa zvýšila ich schopnosť poskytovať výhody, ktoré sú nevyhnuté pre udržateľný rozvoj.

- Prijat' neodkladné a výrazné opatrenia na **znižovanie degradácie prirodzeného prostredia**, zastaviť stratu biodiverzity a do roku 2020 chrániť a zabraňovať vyhynutiu ohrozených druhov.
- Zaisťiť spravodlivé rozdeľovanie prínosov plynúcich z využívania genetických zdrojov a podporovať odpovedajúci prístup k týmto zdrojom.
- Do roku 2020 zaviesť opatrenia **proti zavlečeniu invazívnych druhov** do suchozemských a vodných ekosystémov a výrazne znížiť ich dopad na tieto ekosystémy, kontrolovať alebo vymiesť prioritné invazívne druhy.
- Začleniť hodnoty ekosystému a biodiverzity do národného a regionálneho plánovania, rozvojových procesov a stratégií na znižovanie chudoby.
- Mobilizovať a významne zvýšiť finančné prostriedky zo všetkých zdrojov na zachovanie a **udržateľné využívanie biodiverzity a ekosystémov**.
- Posilniť **globálnu makroekonomickú stabilitu**, okrem iného prostredníctvom **koordinácie politik** a ich koherencie.
- **Podporovať politickú súdržnosť** pre udržateľný rozvoj.

- Rešpektovať politiku jednotlivých štátov pri zavedení a realizovaní politík pre vymetanie chudoby a udržateľný rozvoj.
- **Posilniť globálne partnerstvo** pre udržateľný rozvoj, podporované mnohostranným partnerstvom v prospech mobilizácie a zdieľania znalostí, expertíz, technológií a finančných zdrojov na podporu dosiahnutia cieľov udržateľného rozvoja vo všetkých krajinách.
- Podnecovať a podporovať efektívne partnerstvo verejných inštitúcií, **partnerstvo verejného a súkromného sektora** a partnerstvo v rámci občianskej spoločnosti, a to na základe skúseností a využívaní zdrojových stratégií partnerstva.
- Do roku 2030 stavať na iniciatívach s cieľom rozvinúť prostriedky pre **meranie pokroku** v oblasti trvale udržateľného rozvoja. /9/

POZNÁMKY

POZNÁMKY

2. RÁMEC ORGANIZÁCIE PRE VÝŽIVU A POĽNOHOSPODÁRSTVO (FAO)

Za posledné roky sa v poľnohospodárstve a potravinárskom priemysle objavila široká škála **sociálnych, environmentálnych a kvalitatívnych štandardov, kódexov správnej praxe a certifikačných programov**. Vlády v oblasti výskumu a rozširovania tradične vyvinuli výrobné smernice pre konkrétne komodity alebo systémy. V posledných rokoch vlády, najmä v rozvinutých krajinách, prijali tiež nariadenia o bezpečnosti a kvalite potravín, dobrovoľné normy pre ekologické poľnohospodárstvo a systémy hodnotenia trvalej udržateľnosti. Trendom je zrýchlený vývoj kódexov v posledných dvoch desaťročiach riadených agropotravinárskym sektorom a mimovládnyimi organizáciami. Organizácie výrobcov vyvinuli ekologické kódexy a certifikáciu alebo programy, ako je harmonizovaný rámec **COLEACP**. Ostatné kódexy zavádza sektor maloobchodu s potravinami, napríklad **EurepGAP**. Mnoho sociálnych a environmentálnych štandardov vyvinuli mimovládne organizácie, ako napríklad systém spravodlivého obchodu, štandard sociálnej zodpovednosti **SA8000** a program trvalo udržateľného poľnohospodárstva **Aliancie SAN/Rainforest**.

Pridávanie kódexov a štandardov trhovými a neziskovými subjektmi odráža trend smerom k privatizácii štandardizácie v poľnohospodárstve. Ak implementácia vládnych alebo medzivládnych štandardov úplne nespĺňa spoločenské alebo trhové potreby, sú vypracované dobrovoľné kódy a pokyny. Dobrovoľné normy a certifikácia využívajú trhové stimuly na podporu zlepšenia riadenia nad minimálnu úroveň požadovanú zákonom alebo na podporu implementácie právnych predpisov alebo sa snažia navrhnuť rámec, keď formálne zákony neexistujú. Kódexy a certifikačné programy sa často odvolávajú na medzinárodné zmluvy a dohovory a niekedy ich prekladajú do overiteľných štandardov na priamu implementáciu výrobcami a obchodníkmi. Tieto iniciatívy zohrávajú doplnkovú úlohu popri vládnych regulačných orgánoch. Niektoré programy certifikácie a označovania pomohli zabezpečiť poľnohospodárom väčší podiel na trhu, vrátane ovplyvňovania oblastí, ako napr. životné prostredie a pracovné podmienky. Je však potrebné lepšie pochopiť príležitosti, obmedzenia a potenciálne riziká, ktoré vytvárajú tieto súkromné kódexy v poľnohospodárstve.

Otázkou je to, do akej miery môže vydávanie týchto noriem pomôcť podporiť dosiahnutie cieľov potravinovej bezpečnosti, udržateľného poľnohospodárstva a rozvoja vidieka.

V niektorých z týchto kódexov sa výslovne používa terminológia „**Správna poľnohospodárska prax**“ (GAP). Ide o kodifikáciu určitých foriem osvedčených postupov. O tom, ako je definovaný osvedčený postup,

však existujú rozpory. Pojem „správna poľnohospodárska prax“ sa používa na označenie široko sa meniacich prvkov, od monitorovania používania pesticídov, až po komplexnejšie aspekty systémov prvovýroby, spracovania, balenia a obchodu, ako je napr. posudzovanie vplyvov na životné prostredie alebo pracovné podmienky. Preto je nevyhnutné analyzovať špecifické požiadavky a rozsah pôsobnosti každej normy. Je tiež dôležité pochopiť, kto normu stanovuje a kto vykonáva certifikáciu a overovanie a s akým cieľom. Potom tieto normy budú mať rôzne dopady na cieľovú skupinu. Hlavným rozdielom je, že iniciatívy súkromného sektora sa skôr zameriavajú na GAP-y v oblasti bezpečnosti potravín a kvality, zatiaľ čo verejný sektor a mimovládky sa usilujú definovať GAP-y v oblasti potravinovej sebestačnosti a trvalej udržateľnosti.

Väčšina kódexov a noriem v poľnohospodárstve sú skôr procesné výrobné normy (spôsob výroby výrobkov) ako normy (kvality) výrobkov (špecifikácie a kritériá konečných charakteristík výrobkov). Tieto procesné normy môžu alebo nemusia ovplyvniť vlastnosti konečných výrobkov. Kódexy vyvinuté na riešenie bezpečnosti a kvality výrobkov majú tendenciu zameriavať sa skôr na vplyv výrobných postupov na konečný výrobok ako na vplyv výrobných postupov na životné prostredie, zamestnanosť alebo miestny rozvoj. Mnohé kódexy a normy vypracované vládami, verejnými agentúrami alebo mimovládnyimi organizáciami budú pravdepodobne viac zahŕňať dosiahnutie rôznych politických cieľov ako normy vypracované účastníkmi trhu.

Na druhej strane sú tu verejné stimuly, ako sú dotácie vlády a pod. Môžu spoliehať aj na cenové prémie založené na ochote spotrebiteľov platiť za environmentálnu a sociálnu udržateľnosť.

Pokiaľ ide o trhy s výrobkami so značkami kvality, najväčší podiel získali výrobky označené ako „ekologické“. V prípade výrobkov označených spravodlivým obchodom (fair-trade) objem predaja stúpал o 10 až 25 percent ročne, aj keď z nízkej základne. Trhy s certifikovanými, ale neoznačenými výrobkami, ako sú napríklad výrobky z udržateľného poľnohospodárskeho systému, SA8000 a EurepGAP, sa líšia iba na veľkoobchodnej a nákupnej úrovni, nie na spotrebiteľskej úrovni. Z tohto dôvodu nie sú k dispozícii žiadne údaje o podieloch na trhu a vývoji dopytu po týchto druhoch certifikácie. Kľúčovou otázkou, ktorú je potrebné vziať do úvahy, je možný dopad týchto noriem a certifikačných programov na poľnohospodárov. Pokiaľ ide o ekologické poľnohospodárstvo, tradiční poľnohospodári s nízkymi vstupmi môžu z dlhodobého hľadiska očakávať zvýšenie produktivity. Často ich však sprevádzajú vyššie výrobné náklady, najmä vo forme vyššieho dopytu po pracovnej sile. V prípade konverzie systémov s vysokými vstupmi na ekologickú výrobu sa zaznamenávajú počiatočné poklesy výnosu a vo všeobecnosti sú potrebné značné počiatočné investície.

Vo všetkých týchto prípadoch je prístup na prémiové trhy, ktorý si obvykle vyžaduje certifikáciu, nevyhnutný na vyrovnanie poklesu výnosov a investícií. Pokiaľ ide o poľnohospodárske družstvá, ktoré sú certifikované

organizáciou Fair Trade Labelling Organisations International (FLO), prirážka k cene spravodlivého obchodu sa zdá byť iba časťou a často malou časťou výhod odvodených zo systému spravodlivého obchodu. Zdá sa, že dôležitejšia je lepšia organizácia, lepšie vyjednávacie pozície, bonita a úspory z rozsahu. Zdá sa, že ekologická certifikácia aj certifikácia spravodlivého obchodu vedú k všeobecnému zlepšeniu kvality, čo je cenné aj na konvenčných trhoch.

Niektoré normy fungujú iba na veľkoobchodnej a nákupnej úrovni, ale nevedú k označeniu výrobku pre spotrebiteľa. Výrobok sa nelíši od ostatných, a preto cena nemusí reflektovať prirážku pre poľnohospodárov za splnenie normy, hoci oni musia zaplatiť za vyvolané investície alebo certifikáciu. Požiadavky na vysledovateľnosť a kvalitu uprednostňujú veľké komerčné farmy. V niektorých krajinách nedostatok miestnych certifikačných orgánov zvyšuje náklady na certifikáciu. Niektoré štandardy, napríklad SA8000, ktoré sa zameriavajú na pracovné podmienky najatých pracovníkov, nie sú relevantné pre drobných poľnohospodárov, ktorí sa spoliehajú na prácu rodiny. Systém spravodlivého obchodu je naopak vyvinutý špeciálne na pomoc malým výrobcom v rozvojových krajinách, ale potenciálne výhody brzdí obmedzený trh. Napokon, prísnejšie normy (súkromné alebo vládne) sú často iba časťou nových požiadaviek, ktoré musia poľnohospodári splňať na trhoch s potravinami, ktoré sú čoraz viac globalizované a koncentrované. Medzi

d'alšie výzvy pre malých poľnohospodárov patria: veľké množstvo požiadaviek od moderných spracovateľov alebo maloobchodníkov; náročnejšie obchodné praktiky. Dôsledkom je, že vláda a medzinárodné organizácie, ako napríklad FAO, možno budú musieť navrhnúť intervencie, ktoré sa budú zaoberať prijatím GAP, spolu so širšou škálou manažmentu a inštitucionálnej podpory, ktorú poľnohospodári budú musieť splniť pri zmene požiadaviek trhu.

Vlády poskytujú právne prostredie, v ktorom fungujú dobrovoľnícke schémy. Vlády môžu tiež právne chrániť použitie určitých výrazov pri označovaní výrobkov. Aktívnejšie môžu vládne agentúry konať priamo ako orgány stanovujúce normy alebo ako akreditačné orgány. Vlády a medzinárodné inštitúcie môžu tiež aktívne uľahčovať certifikáciu alebo podporovať poľnohospodárov pri uspokojovaní nových požiadaviek trhu. Môžu napríklad uľahčiť založenie miestnych certifikačných orgánov alebo podporiť organizácie obhajujúce implementáciu noriem. Niektoré vlády sa zasadujú aj o zavedenie subvencií alebo daňových stimulov pre výrobcov, ktorí uplatňujú osobitné normy, aj keď medzi krajinami neexistuje konsenzus o tom, či ide o účinné, spravodlivé a prijateľné nástroje. Vláda a medzinárodné agentúry môžu poskytnúť budovanie kapacít poľnohospodárom a organizáciám výrobcov, aby uspokojili meniace sa požiadavky na trhu s potravinami. V konečnom dôsledku budú príslušné intervencie záležitosťou politických rozhodnutí založených na

konkrétnom národnom a miestnom kontexte, silných a slabých stránkach a konkurencieschopnosti národného poľnohospodárskeho sektoru a konkrétnych komodít.

Vedec David Connor navrhol niektoré „**spoločné zásady správnej poľnohospodárskej praxe**“. Tieto zásady opisujú poľnohospodárstvo, ktoré využíva dostupné technológie. Tieto sú optimálne na podporu poľnohospodárskej produkcie bezpečných a zdravých potravín, na dosiahnutie ekonomickej životaschopnosti a udržateľnosti poľnohospodárstva, životného prostredia a sociálnej zodpovednosti. Základným procesom je proces poznania, pochopenia, plánovania, merania, zaznamenávania a riadenia s cieľom identifikovať sociálne, environmentálne a hospodárske aspekty cieľov výroby a monitorovať súvisiace vplyvy. To si vyžaduje spoľahlivú a komplexnú poľnohospodársku stratégiu a schopnosť reagovať v prípade zmeny okolností. Úspech závisí od rozvoja zručností a vedomostí, od nepretržitého sledovania a skúmania výkonnosti a od použitia odborného poradenstva.

Spoločné zásady zobrazujú normy správneho poľnohospodárstva v 11 skupinách zameraných na zdroje a postupy. Táto štruktúra je navrhnutá tak, aby poskytovala rámec, v rámci ktorého je možné pripraviť podrobné pokyny pre riadenie jednotlivých individuálnych systémov poľnohospodárstva a integrovaných výrobných systémov v rámci konkrétnych agro - ekosystémov.

1. Pôda – fyzikálna a chemická štruktúra a biologická aktivita pôdy sú dôležité pre udržanie poľnohospodárskej produkcie a zároveň určujú úrodnosť pôdy. Pôdne hospodárstvo musí udržiavať a zlepšovať úrodnosť pôdy. Veterná a vodná erózia predstavuje neefektívne a neudržateľné riadenie tohto zdroja. Hospodárenie s pôdou sa tiež snaží zvýšiť biologickú aktivitu pôdy a chrániť okolitú prírodu. Správna poľnohospodárska prax bude:

- Získať podrobné znalosti o povahe, vlastnostiach, distribúcii a potenciálnom využití pôdy v podniku.
- Udržiavať alebo zlepšovať obsah pôdných organických látok pomocou striedania plodín.
- Obrábajte pôdu tak, aby táto činnosť zodpovedala pôdnym klimatickým a terénnym podmienkam a ďalším agrotechnickým požiadavkám. Od obrábania pôdy sa vyžaduje, aby plodiny čo najlepšie uplatnili svoj produkčný potenciál.

- Udržujte pôdny kryt tak, aby sa minimalizovali straty eróziou vetrom a vodou.
- Zabráňte kontaminácii agrochemikáliami, organickými a anorganickými hnojivami a inými kontaminantmi prispôbením množstva, aplikačných metód a načasovania z pohľadu agronomických a environmentálnych požiadaviek.
- Zaznamenávajújte všetky údaje vstupov a výstupov každého hektára. /8/

2. Voda - využívanie poľnohospodárskej pôdy nesie vysokú zodpovednosť za správu vodných rezerv, a to z kvalitatívneho aj kvantitatívneho hľadiska. Starostlivé hospodárenie s vodnými zdrojmi a efektívne využívanie vody v poľnohospodárstve - sú kritériami správnej poľnohospodárskej praxe. Dôležitými faktormi sú: zachovanie primeranej štruktúry pôdy a hospodárenie s pôdnymi organickými látkami. Efektívne zavlažovacie metódy a technológie minimalizujú straty v dodávke a distribúcii vody prispôbením množstva a načasovania z hľadiska agronomických potrieb a zabránenia vylúhovaniu a zasoleniu. Správna poľnohospodárska prax:

- Maximalizujte infiltráciu vody a minimalizujte neproduktívny odtok povrchových vôd z povodí.
- Spravujte podzemnú a pôdnu vodu správnym použitím alebo zabránením odtoku a budovaním pôdnej štruktúry a pôdnej organickej hmoty.

- Zabráňte kontaminácii vodných zdrojov výrobnými vstupmi, odpadom alebo produktami organickej, anorganickej a syntetickej povahy vytvorených nesprávnymi postupmi a technológiami pri manipulácii a nepriamo eróziou a vylúhovaním.
- Prijat' techniky na monitorovanie stavu plodín a pôdnych vôd a zabrániť zasoleniu pôdy.
- Vyvarujte sa neproduktívnych strát závlahovej vody a urobte opatrenia na úsporu vody.
- Zlepšite fungovanie vodného cyklu s cieľom zvýšiť pôdnu vlhkosť a minimalizujte odtok vody a súvisiacich kontaminantov.
- Môže to zahŕňať monitorovanie stavu vody, monitorovanie a správne používanie závlahovej vody, vytváranie trvalého krytu alebo údržbu alebo obnovu mokradí.
- Spravujte vodné hladiny, aby ste zabránili nadmernému odtokaniu alebo hromadeniu.
- Zabezpečte primerané, bezpečné a čisté napájacie body pre hospodárske zvieratá.
- Zvýšte množstvo pôdnej organickej hmoty, aby ste maximalizovali zadržiavanie vlhkosti a prenikanie koreňov.

3. Produkcia plodín a krmív - jednotlivé ročné a viacročné plodiny, kultivary a odrody sa vyberajú pre ich vhodnosť pre dané miesto a ich úlohu v rámci striedania plodín pre riadenie úrodnosti pôdy, škodcov a chorôb, dostupných vstupov a miestne potreby spotrebiteľov a trhu. Viacročné plodiny sa používajú na zabezpečenie dlhodobých výrobných možností a príležitostí pre medziplodiny. Jednoročné plodiny sa pestujú postupne, vrátane pastvín, aby sa maximalizovali biologické výhody interakcií medzi druhmi a udržala sa produkcia. Pastvinám sa darí udržiavať rastlinný kryt, produktivitu a druhovú rozmanitosť. Zberom plodín a krmív sa z miesta odstráni aj ich nutričný obsah a v záujme zachovania dlhodober produkcie je potrebné ich nahradiť. Správna poľnohospodárska prax:

- Vyberať kultivary alebo odrody na základe pochopenia ich charakteristík vrátane reakcie na čas siatia alebo sadby, výkonnosť, kvalitu, trhovú prijateľnosť, odolnosť voči chorobám a stresom, klimatickú prispôsobivosť a reakciu na hnojivá a agrochemikálie.
- Navrhnuť poradie plodín s cieľom optimalizovať využívanie práce a vybavenia a maximalizovať biologický prínos, minimalizovať choroby a prípadne zahrnúť strukoviny ako zdroj biologického dusíka.

- Uplatňovať organické a anorganické hnojivá vyváženým spôsobom, vhodnými metódami a vybavením a v primeraných intervaloch.
- Maximalizovať prínos pre stabilitu pôdy a živín opakovaným striedaním plodín a zapracovaním organických zvyškov.
- Integrujte hospodárske zvieratá do striedania plodín a využívajte kolobeh živín poskytovaný pasúcimi sa alebo ustajnenými hospodárskymi zvieratami v prospech rozvoja celého podniku.
- Striedajte hospodárske zvieratá na pastvinách, aby sa umožnil ich zdravý rast.
- Dodržiavajte bezpečnostné predpisy a dodržiavajte stanovené bezpečnostné normy pre prevádzku zariadení a strojov na výrobu plodín a krmovín.

4. Ochrana plodín - zachovanie zdravia plodín je pre úspešné poľnohospodárstvo nevyhnutné z hľadiska úrody aj kvality. To si vyžaduje dlhodobé stratégie orientované na riadenie rizík, a to používaním plodín odolných voči chorobám a škodcom, striedaním plodín a pasienkov, vynechaním plodín náchylných na choroby a minimálnym používaním agrochemikálií na ničenie buriny, škodcov a chorôb podľa zásad integrovanej ochrany. Akékoľvek opatrenia na ochranu rastlín, najmä tie, ktoré zahŕňajú látky, ktoré sú

škodlivé pre ľudí alebo pre životné prostredie, sa musia vykonať podľa najmodernejších poznatkov a vybavenia. Správna poľnohospodárska prax:

- Rozhodnúť o intervenciách po zvážení všetkých možných metód a ich krátkodobých a dlhodobých účinkov na výkonnosť poľnohospodárskych podnikov a na životné prostredie, aby sa minimalizovalo použitie agrochemikálií, a podporila integrovaná ochrana proti škodcom.
- Používajte odolné kultivary a odrody, zaraďovanie plodín, kultúrne postupy, ktoré maximalizujú biologickú prevenciu pred škodcami a chorobami.
- Udržiavať pravidelné a kvantitatívne hodnotenie stavu rovnováhy medzi škodcami a chorobami a užitočnými organizmami u všetkých plodín.
- Ak je to možné, použite techniky na predpovedanie výskytu škodcov a chorôb.
- Agrochemikálie skladujte a používajte podľa zákonných požiadaviek, napr. registrácia pre jednotlivé plodiny, dávky, načasovanie a intervaly pred zberom.
- Zaistite, aby agrochemikálie aplikovali iba špeciálne vyškolené a poučené osoby.
- Zaistite, aby zariadenie používané na manipuláciu a aplikáciu agrochemikálií zodpovedalo stanoveným normám bezpečnosti a údržby.

- Udržiavajte presné záznamy o použití agrochemikálií.
- Prijat' správnu poľnohospodársku prax pre ekologický manažment tam, kde je to vhodné.

5. Živočišna výroba - hospodárske zvieratá potrebujú dostatočný priestor, krmivo a vodu na zabezpečenie dobrých životných podmienok a výkonnosti. Vedenie záznamov o hospodárskych zvieratách a chovných programoch zabezpečí vysledovateľnosť typu a pôvodu. Upravujú sa počty zvierat a podľa potreby sa dopĺňa krmivo alebo rozširujú pastviny. Je potrebné zabrániť chemickej a biologickej kontaminácii krmív pre zvieratá, aby sa zabránilo ich vstupu do potravinového reťazca. Manipulácia s hnojivom zabraňuje stratám živín, minimalizuje negatívne účinky a stimuluje pozitívne účinky na životné prostredie. Pozemkové požiadavky živočišnej výroby sa hodnotia s cieľom zabezpečiť dostatočnú pôdu na výrobu krmív a likvidáciu odpadu. Správna poľnohospodárska prax:

- Vhodne umiestniť dobyčie jednotky, aby sa zabránilo negatívnym vplyvom na krajinu, životné prostredie a dobré životné podmienky zvierat.
- Zabrániť biologickej, chemickej a fyzickej kontaminácii pasienkov, krmiva, vody a atmosféry.

- Frekvenčne monitorovať stav zásob a zodpovedajúcim spôsobom upraviť rýchlosť zásobovania a kŕmenia.
- Zabezpečiť čistú a nezávadnú vodu.
- Zaistiť, aby bol personál riadne zaškolený na prácu so zvieratami.
- Dizajn, konštrukcia, výber, používanie a údržba zariadení, priestorov a správna manipulácia pomáha predchádzať zraneniam a stratám.
- Optimálne využívajte vedľajšie produkty a odpady a zabezpečte, aby nekontaminovali plodiny, výrobky, pôdu alebo vodné zdroje.
- Urobte preventívne opatrenia, aby sa zabránilo vstupu zvyškov veterinárnych liekov a iných chemikálií obsiahnutých v krmivách do potravinového reťazca.
- Vyhýbajte sa neterapeutickému použitiu antibiotík, kedykoľvek je to možné.
- Starostlivo zaznamenajte nákup zásob, obrat stáda, straty a tržby.
- Starostlivo zaznamenajte plány kŕmenia, nákup krmiva a prípadný jeho predaj.
- Zabezpečiť čistú a bezpečnú manipuláciu s výrobkami v poľnohospodárskom podniku.

- Integrujte rastlinnú a živočíšnu výrobu, aby ste predišli problémom s odstraňovaním odpadu a zabezpečili efektívnu recykláciu živín.
- Zaobchádzajte so živočíšnym odpadom tak, aby sa zabránilo strate živín a emisiám skleníkových plynov.
- Dodržiavajte bezpečnostné predpisy a dodržiavajte stanovené bezpečnostné normy pre prevádzku budov, zariadení a strojov pre živočíšnu výrobu.

6. Zdravie zvierat - úspešná živočíšna výroba si vyžaduje starostlivosť o zdravie. Zdravie hospodárskych zvierat je udržiavané správnym riadením a ustajňovaním, preventívnou liečbou, ako je očkovanie, a pravidelnou kontrolou, identifikáciou a liečením chorôb, podľa potreby pomocou veterinárnych pokynov. Správna poľnohospodárska prax:

- Minimalizujte riziko infekcie a choroby dobrou starostlivosťou o pastviny, bezpečným kŕmením, primeraným rozsahom chovu a dobrými podmienkami ustajnenia.
- Udržujte hospodárske zvieratá, budovy a kŕmne zariadenia čisté a zabezpečte primeranú a čistú podstielku v ustajňovacích priestoroch.

- Konzultujte príslušné veterinárne postupy a pokyny, aby ste predišli chorobám a zdravotným problémom.
- Správnym čistením a dezinfekciou zaistíte dobré hygienické normy v ustajnení.
- Monitorujte výskyt chorôb a choré alebo zranené zvieratá okamžite ošetríte po konzultácii s veterinárnym lekárom.
- Nakupujte, skladujte a používajte iba schválené veterinárne lieky v súlade s pokynmi a predpismi.
- Dodržiavajte lehoty spotreby a spôsob uskladnenia veterinárnych liekov.
- Uchovávajte podrobné záznamy o všetkých chorobách, lekárskech ošetrovaniach a mortalite.

7. Dobré životné podmienky zvierat - hospodárske zvieratá sú vnímajúce bytosti, a preto je potrebné brať do úvahy ich dobré životné podmienky. Dobré životné podmienky zvierat zabraňujú hladu a smädu; nepohodliu; bolesti, úrazu alebo chorobe; strachu a núdži; podporujú prejavy normálneho správania. Správna poľnohospodárska prax:

- Zaistíte neustále primerané a vhodné krmivo a čistú nezávadnú vodu.

- Vyvarujte sa neterapeutických mrzačení, chirurgických alebo invazívnych procedúr, ako je úprava chvosta a pod.
- Minimalizujte prepravu živých zvierat a využívanie trhov s dobytkom.
- Vyvarujte sa hrubého zaobchádzania a používania nevhodných nástrojov.
- Ak je to možné, chovajte zvieratá vo vhodných sociálnych zoskupeniach; izolácia zvierat by mala byť zakázaná, s výnimkou úrazov a chorôb.
- Vyvarujte sa preplneniu a dodržujte minimálne priestorové požiadavky a maximálnu hustotu chovu.
- Dodržiavajte metódy zabíjania, ktoré sú humánne a špecifické pre každý druh, s dôrazom na dohľad, školenie personálu a náležitú údržbu vybavenia.

8. Zber, spracovanie a skladovanie - kvalita produktu závisí od implementácie prijateľných protokolov pre zber, skladovanie a prípadne spracovanie poľnohospodárskych produktov. Zber musí zodpovedať predpisom vzťahujúcim sa na predzberové intervaly pre agrochemikálie a ochranné obdobia pre veterinárne lieky. Potravinárske výrobky by sa mali skladovať za vhodných podmienok (teplota a vlhkosť) a v priestore na to

určenom a vyhradenom. Operácie týkajúce sa zvierat, ako napríklad strihanie a zabíjanie, musia zodpovedať normám v oblasti zdravia a dobrých životných podmienok zvierat. Správna poľnohospodárska prax bude:

- Hygienicky spracovávajúte výrobky, napr. na umývanie používajte odporúčané čistiace prostriedky a čistú vodu.
- Potravinárske výrobky skladujte v hygienických a vhodných podmienkach.
- Potravinárske výrobky určené na prepravu zabaľte do čistých a vhodných nádob.
- Udržiavajte presné záznamy o zbere, skladovaní a spracovaní.

9. Manažment energie a odpadov - podniky potrebujú palivo na pohon strojov na pracovné operácie, na spracovanie a na prepravu. Cieľom je vykonávať operácie včas, znižovať zaťaženie ľudskou prácou, zvyšovať efektívnosť, diverzifikovať zdroje energie a znižovať spotrebu energie. Pri poľnohospodárskej výrobe vznikajú vedľajšie produkty, z ktorých niektoré sú potenciálnymi znečisťujúcimi látkami (pôda, voda, vzduch). Produkcia týchto vedľajších produktov by mala byť minimalizovaná. V rámci vedľajších produktov vznikajú zdroje, ktoré je možné opätovne použiť alebo recyklovať. Správna poľnohospodárska prax bude:

- Vypracovať plány vstupu a výstupu pre energiu, živiny a agrochemikálie v podniku, aby sa zabezpečilo efektívne využitie a bezpečná likvidácia.
- Prijat' postupy na úsporu energie pri projektovaní budov, veľkosti strojov, údržbe a používaní.
- Preskúmajte alternatívne zdroje energie k fosílnym palivám (veterné, solárne, biopalivá) a podľa možnosti ich využite.
- Identifikujte a recyklujte väčšinu organických odpadov a anorganických materiálov, kde je to možné.
- Minimalizujte nepoužiteľné odpady a zodpovedne ich zlikvidujte.
- Hnojivá a agrochemikálie skladujte bezpečne a v súlade s legislatívou.
- Robte presné záznamy o spotrebe energie, skladovaní a zneškodňovaní.
- Vytvorte postupy pre núdzové opatrenia na minimalizáciu rizika znečistenia z prípadných porúch strojov a technológií.

10. Starostlivosť o Pudí, zdravie a bezpečnosť - poľnohospodárstvo musí byť ekonomicky životaschopné, aby bolo udržateľné. Závisí od toho sociálne a ekonomické blaho poľnohospodárov, poľnohospodárskych

pracovníkov a ich miestnych spoločenstiev. Zdravie a bezpečnosť sú tiež dôležitými záujmami tých, ktorí sa podieľajú na poľnohospodárskych činnostiach. Vždy je potrebná náležitá starostlivosť.

Správna poľnohospodárska prax:

- Usmerňovať všetky poľnohospodárske postupy na dosiahnutie optimálnej rovnováhy medzi hospodárskymi, environmentálnymi a sociálnymi cieľmi.
- Zabezpečiť primeraný príjem domácnosti a potravinovú bezpečnosť.
- Stanovte a dodržiavajte bezpečné pracovné postupy s prijateľnou pracovnou dobou a s dobou odpočinku.
- Poučte pracovníkov o bezpečnom a efektívnom používaní nástrojov a strojov.
- Pláťte primeranú mzdu a nevykorisťujte pracovníkov.
- Ak je to možné, kupujte vstupy a ďalšie služby od miestnych obchodníkov.

11. Voľne žijúca zver a krajina - poľnohospodárska krajina obsahuje najrôznejšie druhy zvierat, vtákov, hmyzu a rastlín. Záujem verejnosti je orientovaný na moderné poľnohospodárstvo, ale aj na stratu niektorých živočíšnych druhov z vidieka, pretože ich biotopy boli zničené. Výzvou je manažovať a zlepšovať tieto

biotopy voľne žijúcich živočíchov pri zachovaní ekonomickej životaschopnosti poľnohospodárskeho podniku. Správna poľnohospodárska prax bude:

- Identifikujte a chráňte biotopy voľne žijúcich živočíchov a krajinné prvky, ako sú izolované stromy.
- Vytvorte v podniku, pokiaľ je to možné, rôznorodý model pestovania.
- Minimalizujte dopad operácií, ako je obrábanie pôdy a agrochemické postreky na voľne žijúcu zver.
- Spravujte okraje polí s cieľom obmedziť škodlivé buriny a podporiť rozmanitú flóru a faunu s užitočnými druhmi.
- Spravujte vodné toky a mokrade, aby ste podporili voľne žijúcu zver a zabránili znečisťovaniu.
- Monitorujte tie druhy rastlín a zvierat, ktorých prítomnosť v podniku je dôkazom dobrej environmentálnej praxe.

Typy štandardných organizácií - normy stanovené vládami sa zvyčajne nazývajú nariadenia, pokiaľ nie sú vyvinuté a spravované čiastočne nezávislými inštitútmi, a sú **všeobecne povinné**. Môžu byť samotné založené na medzinárodných dohodách alebo usmerneniach stanovených medzivládnyimi orgánmi, ako napr. Potravinový kódex FAO a WHO. Medzivládne usmernenia majú obvykle všeobecnú povahu. To umožňuje

národným vládam stanoviť konkrétnejšie štandardy prispôsobené potrebám a situácii v krajine. Príklady vládnych environmentálnych štandardov v poľnohospodárstve sú smernice Codex pre označovanie ekologicky vyrábaných potravín a národné ekologické predpisy, ktoré sa môžu alebo nemusia riadiť týmito pokynmi. Národné predpisy môžu zase určovať, ako zariadiť certifikačný systém, či už akreditovať súkromné certifikačné orgány alebo ponechať certifikáciu v rukách vládnych orgánov. Okrem povinných nariadení môžu vlády vyvinúť národné štítky pre výrobky. Takéto normy sú dobrovoľné v tom zmysle, že je možné rozhodnúť sa, že sa nebudú necertifikovať a nebudú štítko nosiť.

Normy stanovené súkromnými a mimovládnyimi skupinami a organizáciami sú dobrovoľné v tom zmysle, že aktéri v odvetví poľnohospodárstva nimi nie sú právne viazaní. Výrobcovia, t. j. prvá strana, alebo aktéri ďalej v reťazci, kupujúci alebo maloobchodníci, t. j. druhá strana, môžu stanoviť normy, ktoré presahujú vládne predpisy. Podľa definície sa certifikácia týka tretej strany bez akéhokoľvek podielu na činnosti, ktorá sa certifikuje.

Existujú priemyselné štandardy, ktoré na overenie implementácie využívajú tretiu stranu. Výrobcovia, zvyčajne v združení alebo v družstve, môžu mať záujem stanoviť štandard a vyzvať tretiu stranu na overenie

implementácie, aby preukázali širokému okruhu kupujúcich, že spĺňajú určité požiadavky, ktoré sú na trhu všeobecne žiadané. Príkladom takýchto noriem stanovených výrobcami sú normy stanovené národnými združeniami výrobcov v harmonizovanom rámci COLEACP. Ďalším príkladom boli prvé ekologické štandardy stanovené združeniami ekologických výrobcov, ktoré slúžili nielen na zabezpečenie spotrebiteľov, ale fungovali aj ako vzdelávací nástroj pre výrobcov. Na druhom konci reťazca, ak skupina kupujúcich zistí, že majú na určité výrobky v zásade rovnaké požiadavky, môžu spoločne stanoviť štandard. Toto by presvedčilo výrobcov rýchlejšie implementovať tieto normy, pretože je zrejmé, že ich vyžaduje veľká časť trhu. Príkladom takejto normy kupujúcich je protokol EurepGAP. Aj so záujmom o samotné odvetvie, ale z inej perspektívy, majú aj odbory. Ich hlavným spôsobom práce je vyjednávanie kolektívnych zmlúv. Medzinárodná konfederácia slobodných odborových zväzov (ICFTU) stanovila akýsi druhový kód a odbory môžu byť zapojené do koalícií viacerých strán, ktoré stanovujú štandardy. Okrem toho je medzi mimovládnyimi organizáciami stanovených veľa environmentálnych a sociálnych štandardov. Samotné mimovládky, ktoré určujú štandardy, môžu byť zastrešujúcou organizáciou rôznych menších mimovládnych organizácií, každá s vlastnými okruhmi. To, či sa štandard stanovený mimovládnyimi organizáciami stane všeobecne akceptovaným, bude závisieť od mnohých faktorov. Medzi nimi aj verejné uznanie mimovládnej

organizácie, ktorá stanovuje štandard; proces stanovovania noriem, najmä konzultácie so zainteresovanými stranami; „vykonateľnosť“ požiadaviek; a publicita štandardu. Rovnako ako vládne orgány stanovujúce normy, aj mimovládne organizácie sa môžu rozhodnúť, že si overenie urobia samy alebo akreditujú certifikačné orgány. Vlády, súkromný sektor a mimovládne organizácie môžu nakoniec vytvoriť dvoj alebo troj koalície, ktoré stanovujú štandardy. Napríklad vlády, priemyselné a spotrebiteľské organizácie majú členstvo v ISO a ETI - trojstranná organizácia so zástupcami vlády, mimovládnych organizácií a odborových zväzov.

Ďalej je uvedený prehľad programov stanovovania a certifikácie štandardov týkajúcich sa GAP v agro-sektore. Zahrnuté sú iba tie normy, ktoré sú implementované medzinárodne. Prehľad nie je vyčerpávajúci, najmä pre tie normy, ktoré nie sú sprevádzané certifikačným programom.

Dohovory Medzinárodnej organizácie práce (ILO) – táto organizácia bola založená v roku 1919 na účely prijatia medzinárodných noriem na riešenie problému pracovných podmienok. Normy majú formu medzinárodných pracovných dohôd a odporúčaní. Ide o tieto dohovory o právach ľudí v práci:

- o slobode združovania a kolektívnom vyjednávaní;

- o zrušení nútenej práce;
- o diskriminácii a rovnakej odmene;
- o odstránení detskej práce;
- bezpečnosť a ochrana zdravia v poľnohospodárstve;
- dohovor o plantážach.

Medzinárodná organizácia práce tiež poskytuje technickú pomoc vládám, skupinám zamestnávateľov a organizáciám pracovníkov na podporu vykonávania jej dohovorov.

Dohovory o pesticídoch a ich používaní

- Medzinárodný kódex správania pre distribúciu a používanie pesticídov, ktorého revidované znenie bolo prijaté Radou FAO v novembri 2001.
- Rotterdamský dohovor o predchádzajúcom súhlase pre určité nebezpečné chemikálie a pesticídy v medzinárodnom obchode (FAO/UNEP, Rím/Ženeva, 1998).

Podľa tohto postupu poskytuje sekretariát všetkým zúčastneným krajinám podrobné informácie o rizikách, ktoré chemické látky predstavujú, a umožňuje im rozhodnúť sa, či budú akceptovať budúci dovoz. Ak nie,

informujú sa vyvážajúce krajiny, ktoré musia okamžite informovať svojich vývozcov, priemyselné a colné oddelenia.

Dohovory o biodiverzite

- Medzinárodný dohovor o ochrane rastlín z roku 1952, ku ktorému sa v súčasnosti pridrižiava 116 vlád, bol naposledy zmenený a doplnený v roku 1997. Účelom IPPC je zabrániť šíreniu a zavlečeniu škodcov rastlín a rastlinných produktov a podporovať opatrenia na ich kontrolu proti odvrátiť hrozbu pre biodiverzitu z týchto cudzích a invázných druhov.
- Dohovor o biologickej diverzite sa zrodil zo samitu Zeme v roku 1992. Dohodu ratifikovalo viac ako 175 krajín. Dohovor má tri hlavné ciele: ochrana biodiverzity; Trvalo udržateľné využívanie zložiek biodiverzity; a zdieľanie výhod vyplývajúcich z komerčného a iného využitia genetických zdrojov spravodlivým a nestranným spôsobom. Zmluvné strany musia ustanoviť pravidlá upravujúce prístup k biologickým zdrojom, systémy uznávajúce práva miestnych spoločenstiev, mechanizmy zabezpečujúce prenos vhodných technológií a postupy bezpečného zaobchádzania, používania a prenosu živých modifikovaných organizmov.
- Medzinárodná zmluva o genetických zdrojoch rastlín bola prijatá konferenciou FAO 3. novembra 2001.

GAP v súvislosti s bezpečnosťou a kvalitou potravín - obmedzená definícia GAP sa uplatňuje v rámci zavedených kódexov postupov pre bezpečnosť potravín podľa Kódexu Alimentarius s cieľom minimalizovať kontamináciu potravín alebo zabrániť kontaminácii potravín. Komisia pre Kódex Alimentarius vyvíja a prijíma normy, usmernenia a súvisiace texty o všetkých aspektoch bezpečnosti a kvality potravín, ktoré odrážajú konsenzus na medzinárodnej úrovni. Normy kódexu následne predstavujú referenčné body na vypracovanie a harmonizáciu vnútroštátnych noriem. Kódex definuje GAP pri používaní pesticídov tak, aby zahŕňal "... národne povolené bezpečné použitie pesticídov v rámci aktuálnych podmienok nevyhnutnú pre účinnú a spoľahlivú kontrolu škodcov".

Skutočné podmienky zahŕňajú každú fázu výroby, skladovania, prepravy, distribúcie a spracovania potravinárskych komodít a krmív pre zvieratá. GAP sa v tejto súvislosti používa na definovanie maximálnych hladín rezíduí pre pesticídy. Aj v Medzinárodnom kódexe správania pri distribúcii a používaní pesticídov je integrovaná ochrana proti škodcom špecifikovaná ako odporúčaný postup s rozsahom kontroly hladín rezíduí pesticídov. Zatiaľ čo Kódex Alimentarius a Medzinárodný kódex osobitne definujú GAP v súvislosti s používaním pesticídov, Všeobecné zásady hygieny potravín a ďalšie konkrétnejšie kódexy sa zaoberajú osvedčenými postupmi v primárnej produkcii a aj postprodukcií systémov. Niektoré národné programy

rozšírili používanie tohto výrazu „Dobrá poľnohospodárska prax“ na postupy na minimalizáciu rizík mikrobiálnej nákazy v čerstvých produktoch. Kritické kontrolné body analýzy rizika (HACCP) sa v potravinárskom priemysle všeobecne prijímajú ako nástroj riadenia rizík, ktorý poskytuje štruktúrovaný prístup ku kontrole rizík pri spracovaní a výrobe. HACCP bol začlenený do Kódexu Alimentarius (FAO/WHO) a v USA sa stal zákonnou požiadavkou pre rybársky, hydinový a mäsový priemysel. Základnou črtou tejto techniky je dôkladná analýza diagramov výrobného toku s cieľom identifikovať kritické kontrolné body, v ktorých sa vyžaduje starostlivosť o zachovanie špecifikovaných aspektov kvality produktu a tiež integrity infraštruktúry. Vedenie monitoruje tieto kontrolné body a snaží sa ich udržiavať v prijateľnom rozmedzí. Výsledkom je zachovanie kvality produktu. HACCP teraz nachádza uplatnenie aj v environmentálnom manažmente, čo je kľúčová technika v aspektoch dobrej poľnohospodárskej praxe v zabezpečovaní kvality aj v environmentálnom manažmente.

Usmernenia o výrobe, integrované poľnohospodárstvo a ukazovatele udržateľnosti

Mnoho národných systémov poľnohospodárskeho výskumu, rozširujúcich služieb a medzinárodných inštitúcií vyvinulo normy týkajúce sa postupov udržateľnej poľnohospodárskej výroby pre konkrétne komodity alebo v poslednej dobe pre systémy zmiešanej výroby. Medzi ciele patrí maximalizácia výnosu, optimalizácia využitia výrobných faktorov a dostupných zdrojov, obmedzenie negatívnych externalít alebo maximalizácia pozitívnych externalít na pôdu a vodu a ďalšie.

Odporúčania sa zameriavajú na zníženie využívania nepoľnohospodárskych, externých, neobnoviteľných zdrojov, zlepšenie zhody medzi modelmi pestovania plodín a výrobným potenciálom, prácu na hodnotení a zachovaní biologickej rozmanitosti a plné využitie miestnych vedomostí a postupov. Pre rozširovanie prostredníctvom rozširujúcich služieb a výskumných alebo vývojových projektov bola vyvinutá široká škála usmernení a štandardov. Príklady zahŕňajú integrované riadenie výživných látok a konzervatívne poľnohospodárstvo. Programy integrovanej ochrany proti škodcom FAO vyvinuli usmernenia o postupoch na podporu presnejšieho a zníženého používania pesticídov, ktoré rozširujú úsilie v oblasti výskumných akcií na množstvo komodít vrátane ryže, bavlny a záhradníckych plodín. Národná brazílska organizácia pre výskum poľnohospodárstva, EMBRAPA, v spolupráci s IAO vyvíja na základe GAP sériu špecifických technických

pokynov pre melóny, mango, ovocie a zeleninu, poľné plodiny, mliečne výrobky, hovädzie mäso, ošípané a hydinu. Vypracúvajú sa aj kódexy týkajúce sa konkrétnych aspektov poľnohospodárskej výroby a medzi ich účinky patria usmernenia EUROPAM pre správnu poľnohospodársku prax (GAP) liečivých a aromatických rastlín (1998), Kódex správnej poľnohospodárskej praxe na ochranu vody alebo kódex správnej poľnohospodárskej praxe na ochranu pôdy vypracovaný ministerstvom poľnohospodárstva a rybárstva Spojeného kráľovstva.

Ukazovatele udržateľnosti a opatrenia krížového plnenia - v posledných rokoch sa vyvinulo značné úsilie pri identifikácii integrovaných ukazovateľov udržateľnosti, ktoré zohľadňujú rôzne dimenzie výrobných systémov. Ukazovatele udržateľnosti sú relevantné, spoľahlivé a vyčísliteľné údaje, ktoré sa vyberajú tak, aby odrážali udržateľnosť systému. Indikátory sú nástroje merania, ktoré odrážajú zásady udržateľnosti a ktorým zodpovedajú konkrétne postupy pri implementácii. Tieto referenčné hodnoty sa môžu použiť ako monitorovací nástroj pre tretie strany (napríklad vláda, ktorá chce posúdiť udržateľnosť poľnohospodárskych podnikov) alebo ako rozhodovací nástroj pre samotného výrobcu v rôznych fázach výrobného procesu.

Krajiny OECD pokročili v analýze udržateľného poľnohospodárstva a uplatňovaní ukazovateľov na hodnotenie národného stavu poľnohospodárstva a životného prostredia. Nový Zéland pripravil komplexné vyhlásenie o úlohe systémov zabezpečovania kvality v podniku a systémov environmentálneho manažérstva pri dosahovaní trvalo udržateľného poľnohospodárstva a trvalo udržateľných systémov obhospodarovania pôdy.

2. mája 2001 prijal francúzsky parlament nový právny predpis, ktorý poskytuje integrovanému poľnohospodárstvu právny základ. Oficiálny „referenčný kódex pre integrované poľnohospodárstvo“ prijali francúzske orgány, predseda organizácie poľnohospodárov a skupiny spotrebiteľov a ochrancov životného prostredia. Francúzski poľnohospodári, ktorí praktizujú integrované poľnohospodárstvo, môžu požiadať o „certifikáciu integrovaného poľnohospodárstva“. Certifikát udeľujú úradne autorizované orgány po audite vykonanom na základe referenčného kódexu. Vytvorí sa národný výbor pre integrované poľnohospodárstvo a certifikáciu fariem. V neskoršej fáze budú za miestne úpravy zodpovedné miestne úrady.

EÚ tiež požiadala svoje členské krajiny, aby pripravili politické vyhlásenia o osvedčených poľnohospodárskych postupoch a reforma spoločnej poľnohospodárskej politiky (SPP) predstavuje krok k

zavedeniu krížového plnenia ako kritéria dotácií pre poľnohospodárov. Mnoho krajín alebo skupín krajín uplatnilo rôzne politiky na podporu udržateľnosti svojho poľnohospodárstva.

Koncept krížového plnenia vznikol v USA v 70. rokoch 20. storočia a odkazuje na rôzne podmienky, ktoré musia poľnohospodári spĺňať, aby boli oprávnení na pomoc v rámci vládnych režimov podpory pre poľnohospodárstvo. Krížové plnenie sa vytvorilo ako politická reakcia na nepriaznivé vplyvy intenzifikácie poľnohospodárstva. Poľnohospodári žiadajúci o podporu musia spĺňať pravidlá pre osobitný program a určité povinnosti iných programov, čím sa vytvára prepojenie „medzi programami“, ktoré viedlo k vytvoreniu pojmu „krížové plnenie“. V 90. rokoch sa začala diskusia o význame krížového plnenia pre európske poľnohospodárstvo a reforma Spoločnej poľnohospodárskej politiky (SPP) v rámci „Agendy 2000“ priniesla ďalšie významné možnosti uplatňovania krížového plnenia pri platbách SPP. Termín Správna poľnohospodárska prax sa používa na definovanie činností riadenia poľnohospodárskych podnikov, ktoré poskytujú minimálnu úroveň ochrany pre niektoré z nasledujúcich:

- prírodné zdroje (energia, pôda, vzduch, voda, voľne rastúce a žijúce rastliny a zvieratá);
- kultúrne zdroje (krajina, tradičné budovy, historické a archeologické funkcie a prístup verejnosti);

- hospodárske zvieratá (zdravie a starostlivosť o zvieratá);
- práca na farme (bezpečnosť);
- široká verejnosť (bezpečnosť potravín a verejné zdravie).

GAP v EÚ zahŕňa odkaz na povinné zákonné požiadavky a môže obsahovať aj ďalšie opatrenia, ktoré môže poľnohospodár podniknúť nad rámec zákonných minimálnych požiadaviek. Požiadavky GAP možno definovať pre podniky v konkrétnej zemepisnej oblasti (napr. členská krajina), pre konkrétne odvetvia (napr. hospodárske zvieratá alebo ovocie a zelenina), pre spôsoby výroby (integrovaná produkcia) alebo pre konkrétne činnosti riadenia (napr. používanie pesticídov).

V praxi sa zdá, že väčšina definícií GAP sa do veľkej miery spolieha na súlad s národnými a miestnymi predpismi v krajinách EÚ, ktoré sa medzi jednotlivými krajinami a v rámci nich výrazne líšia. Členské štáty mali formálnu povinnosť definovať GAP vo svojich plánoch rozvoja vidieka a od pristupujúcich krajín sa tiež vyžadovalo, aby definovali GAP-y pre svoje pilotné agroenvironmentálne programy v rámci programu SAPARD. Právne texty umožňovali členským štátom značnú slobodu výberu, pokiaľ ide o rozsah a úroveň podrobnosti požiadaviek GAP, čo viedlo k veľkým rozdielom v požadovaných postupoch aj v nákladoch

poľnohospodárov na ich vykonávanie. Skutočná implementácia sa zvyčajne zameriavala na relatívne špecifické činnosti riadenia poľnohospodárskych podnikov. Napríklad v Holandsku sa krížové plnenie týka použitia pesticídov v škrobových zemiakových plodinách. V Dánsku sa urobila výslovná súvislosť medzi oprávnenosťou na určité priame platby a dodržiavaním opatrení na kontrolu znečisťovania, ktoré si vyžadujú príslušné riadenie v teréne pozdĺž brehov potokov a riek. Vo Francúzsku sú poľnohospodári, ktorí požadujú prémie na zavlažovanú kukuricu, povinní získať príslušné povolenia týkajúce sa odberu vody. Tvrdilo sa, že Francúzsko je v oblasti implementácie krížového plnenia najpokročilejšie, pretože francúzsky rozvoj vidieka možno považovať za formu krížového plnenia, pretože každá zmluva o poľnohospodárskom podniku musí obsahovať ekonomický, zamestnanecký, environmentálny a pôdny prvok. S podporou francúzskeho ministerstva poľnohospodárstva sa vynakladá úsilie aj na vývoj ukazovateľov udržateľnosti, napríklad pomocou metódy IDEA (Indicateurs de Durabilite des Exploitations Agricoles) založenej na postupoch týkajúcich sa troch zložiek: agroekologickej, ekonomickej a sociálno-teritoriálnej udržateľnosti.

ES tvrdí, že výhody integrácie environmentálnych hľadísk do politiky poľnohospodárstva a rozvoja vidieka by mohli zahŕňať priame pozitívne účinky na životné prostredie a zvyšovanie povedomia a zvyšovanie vedomostí o otázkach životného prostredia medzi obyvateľstvom poľnohospodárstva a správnymi orgánmi.

Prebehli diskusie v rámci WTO o poňatí multifunkčného poľnohospodárstva a legitímnych nástrojoch poľnohospodárskej politiky v súvislosti s obchodnou konkurenciou. Niektorí poľnohospodári navyše nesúhlasia s ďalšou byrokraciou pre poľnohospodárskych výrobcov. Iní považujú krížové plnenie za pomerne otvorený nástroj vzhľadom na zložitosť a rozmanitosť environmentálnych problémov v Európe. Návrhy na zlepšenie politiky krížového plnenia zahŕňajú silnejšie prepojenie medzi normami výroby potravín a cenou, ktorú zaplatí spotrebiteľ prostredníctvom systémov označovania a záruk v podnikoch. Mohla by sa tak zvýšiť hodnota výrobkov vyrábaných v podnikoch, ktoré sú predmetom krížového plnenia, a zvýšiť povedomie verejnosti o otázkach životného prostredia. Organizácie spotrebiteľov však môžu vzniesť námietky voči plateniu prémie za potraviny, ktoré boli vyrobené podľa povinných noriem.

Návrhy na preskúmanie SPP navrhujú, aby sa audity poľnohospodárskych podnikov stali povinnou formou krížového plnenia, ktoré dostávajú platby viac ako 15 000 EUR alebo dosahujú obrat viac ako 100 000 EUR. Takéto audity by sa vzťahovali na „materiálové toky a procesy v poľnohospodárskom podniku“ týkajúce sa životného prostredia, bezpečnosti potravín a zdravia a dobrých životných podmienok zvierat, ako aj bezpečnosti práce a poskytovali „vedomie, že výrobcovia tieto procesy aktívne riadia“ ako prostriedok na zabezpečenie dôvery spotrebiteľov . / 5 / , / 6 /

POZNÁMKY

POZNÁMKY

3. RÁMEC EURÓPSKEJ ÚNIE

Legislatívne návrhy Európskej komisie pre SPP po roku 2020 definujú novú štruktúru agroenvironmentálnej časti tejto politiky. V SPP na roky 2014 - 20 je ochrana životného prostredia realizovaná cez kombináciu opatrení v 1. pilieri, prostredníctvom krížového plnenia a ekologických platieb, aj v 2. pilieri, najmä prostredníctvom dobrovoľných opatrení s kompenzáciou vzniknutých nákladov a ušlého príjmu, ale aj podporou pre ekologické poľnohospodárstvo, oblasti s prírodnými obmedzeniami a oblasti Natura 2000.

Ekologické platby sú novinkou SPP na obdobie 2014 - 2020, ktoré odmeňujú poľnohospodárov za dodržiavanie troch povinných postupov týkajúcich sa diverzifikácie plodín, udržiavania trvalých trávnych porastov a oblastí zameraných na ekologické poľnohospodárstvo. Boli vysoko kritizované, najmä pre ich zložitosť a nízku environmentálnu účinnosť (Európsky dvor audítorov, 2017). Formálne budú potlačené v budúcej SPP, ale ich ciele zostanú súčasťou nových ustanovení o podmienenosti. Rovnako ako v prípade krížového plnenia v súčasnosti, podmienenosť bude zahŕňať tak zákonné požiadavky, ako aj požiadavky na dobré poľnohospodárske a environmentálne podmienky.

V 1. pilieri sa zavádza nový environmentálny nástroj, tzv. ekologická schéma. Členské štáty sú povinné ich zaviesť do praxe. Tieto ekologické schémy riešia oblasť životného prostredia a klímy spôsobom, ktorý dopĺňa

ďalšie dostupné nástroje a prekračuje rámec toho, čo je požadované podľa súčasných podmienok. Environmentálne a klimatické opatrenia 2.piliera sa do veľkej miery nezmenili.

Ďalšou novinkou je implementácia novej SPP prostredníctvom národných strategických plánov, v ktorých by každý členský štát mal vymenovať politické nástroje, ktoré plánuje uplatniť, a vysvetliť, ako mu tieto nástroje umožňujú dosiahnuť deväť konkrétnych cieľov SPP.

Reformy SPP postupne zahrnuli environmentálne ciele a v dôsledku toho zaviedli politické nástroje na ich riešenie. Platby SPP pre znevýhodnené oblasti (LFA) boli zavedené od 70. rokov. Ich hlavným cieľom je kompenzovať nižšie príjmy poľnohospodárov nachádzajúcich sa v znevýhodnených oblastiach. Tieto platby sú oprávnené aj z toho dôvodu, že zachovanie poľnohospodárskej činnosti je prospešné pre životné prostredie, pretože obmedzuje opúšťanie poľnohospodárskej pôdy, zachováva diverzifikovanú krajinu a zachováva biodiverzitu.

MacSharryho reforma z roku 1992 iniciovala proces znižovania podpory trhových cien a nahradila ju priamou pomocou (priame platby), ktorá sa postupne čoraz viac oddeľovala od výroby. Táto reforma znížila politické stimuly pre intenzívne využívanie chemických vstupov a vody. Zaviedlo sa tiež povinné vyňatie pôdy

z produkcie pre výrobcov obilnín a olejní. Zaviedli sa ekologizačné opatrenia súvisiace s oblasťami ekologického zamerania (EFA) v reforme SPP z roku 2015.

Agroenvironmentálne schémy (AES) boli prvýkrát zavedené v 80. rokoch v Holandsku a Spojenom kráľovstve. Podporovali výrobcov, ktorí dobrovoľne zavádzali ekologickú poľnohospodársku prax, zvyčajne v cieľových oblastiach osobitného záujmu z hľadiska životného prostredia. Schémy AES sa stali povinnými v roku 1992 a nastavila sa miera spolufinancovania vo výške 50 percent z rozpočtu EÚ. AES uľahčili adaptáciu poľnohospodárov na nové ekonomické a agronomické podmienky kompenzáciou vyvolaných nákladov na adaptáciu. Kontrola zdravotného stavu SPP z roku 2009 rozšírila tematické pokrytie AES pridaním klimatických cieľov spolu so zvýšením miery spolufinancovania z rozpočtu EÚ. Schémy AES boli od roku 2015 premenované na agroenvironmentálne a klimatické schémy (AECS). Schémy AES a AECS uznávajú, že dobrá ekologická prax môže konkurovať cieľom v oblasti konkurencieschopnosti a vyvolávať vyššie výrobné náklady, ktoré odôvodňujú kompenzáciu. Aj keď je účasť poľnohospodárov dobrovoľná a kompenzácia sa obmedzuje na vzniknuté náklady a / alebo ušlý príjem, začiatkom roku 2010 sa týmto nástrojom pokryla štvrtina poľnohospodárskej oblasti EÚ. Fischlerova reforma v roku 2005 bola významným krokom v prepojení pomoci SPP s minimálnymi environmentálnymi požiadavkami zavedením krížového

plnenia. Posledné uvedené vyžaduje, aby poľnohospodári dodržiavali zákonné požiadavky na správu týkajúce sa ochrany životného prostredia, bezpečnosti potravín, verejného zdravia, zdravia zvierat a rastlín a dobrých životných podmienok zvierat; a dobré poľnohospodárstvo a životné prostredie

Požiadavky (GAEC) zodpovedajú základným pravidlám obhospodarovania poľnohospodárskej pôdy. Nedodržanie môže spôsobiť zníženie platieb v rámci SPP, menej ako 5% po prvýkrát na 20% a viac, ak je nedodržanie úmyselné, a 100%, ak výrobca odmietne kontrolu.

Reforma z roku 2013 zašla o krok ďalej v rámci schémy ekologizácie piliera 1. Ekologické priame platby tvoria 30 percent z balíkov priamych platieb v každom členskom štáte. Pretože sú vylúčené menšie farmy, zelená schéma pokrýva asi 70 percent poľnohospodárskej plochy EÚ. Napriek tejto rastúcej integrácii environmentálnych cieľov a nástrojov do SPP existujú jasné dôkazy o tom, že environmentálne zdravie poľnohospodárskych ekosystémov EÚ sa nezlepšilo a dokonca zhoršilo (Európska environmentálna agentúra, 2015). Biodiverzita naďalej klesá, emisie skleníkových plynov z poľnohospodárskeho odvetvia EÚ klesali do roku 2012, odvtedy sa však zvýšili. Aj keď krížové plnenie a ekologizácia môžu pôsobiť na spomalenie poklesu biodiverzity, odborníci sa domnievajú, že zodpovedajúce požiadavky nie sú dostatočne ambiciózne na to, aby ho zastavili.

Pretože environmentálne tlaky a poľnohospodárske podmienky sú v krajinách a regiónoch EÚ rôznorodé, koncepciu a implementáciu týchto dobrovoľných opatrení prijímajú decentralizované orgány. Sú schopné lepšie odhadnúť náklady na ekologicky prijateľné postupy a odrážať miestne preferencie environmentálnych cieľov. Nevýhodou je, že motiváciou národných a regionálnych orgánov je zameranie sa na environmentálne ciele zodpovedajúce miestnym verejným statkom (napríklad kvalita vody a estetika krajiny), a nie na globálne verejné statky (ako sú zmena podnebia a biodiverzita). To vysvetľuje, prečo sú výdavky na biodiverzitu a klimatické opatrenia s AECS stále marginálne. Niektoré výdavky, našťastie, prispievajú k poskytovaniu miestneho aj globálneho tovaru. Napríklad AECS zamerané na zníženie používania syntetických pesticídov alebo na podporu prechodu na ekologické poľnohospodárstvo zlepšujú miestnu kvalitu vody a pomáhajú chrániť biodiverzitu.

Hlavnou nevýhodou AECS a všeobecnejších agroenvironmentálnych platieb je ich použitie na ďalšie ciele, najmä na podporu príjmu poľnohospodárskych podnikov, kde sú slabé väzby na environmentálne problémy. AES a AECS majú ďalšie nevýhody. Geografické rozptýlenie príjemcov môže byť sociálne sub-optimálne, ale čiastočne problematické, keď sa nedosiahne prahová úroveň významného zlepšenia environmentálneho cieľa. Náklady na verejné transakcie nie sú dobre zdokumentované a vysoké súkromné náklady na

dodržiavanie predpisov znižujú účasť poľnohospodárov a prijímanie ambicióznejších opatrení. V kombinácii s dobrovoľnou účasťou poľnohospodárov sú ich okamžité environmentálne výhody často vyvážené väčšími škodami na konci alebo blízko konca agroenvironmentálnych zmlúv. Na riešenie všetkých týchto nedostatkov je rozhodujúca účasť environmentálnych agentúr na navrhovaní, implementácii a hodnotení AECS. Okrem toho by bol veľmi cenný zásah agentúr alebo orgánov využívajúcich pôdu, aby sa zabezpečila priestorová a časová súdržnosť úspešných AECS. Na krížové plnenie sa dá pozerat' ako na pokus o uplatnenie princípu „znečisťovateľ platí“ v rámci SPP, pretože platby v rámci 1. piliera sa znižujú, ak nie sú splnené požiadavky krížového plnenia. Krížové plnenie predstavuje hranicu („referenčnú úroveň“) medzi škodlivými praktikami, za ktoré nesie zodpovednosť poľnohospodár a je za ne pokutovaný, a vylepšením, ktoré ide nad rámec toho, čo sa očakáva od poľnohospodárov. Problém je v tom, že pokuty za nedodržiavanie sú v podobe percent z platieb v rámci 1. piliera. Výsledkom je, že pokuty za krížové plnenie sú slabo spojené alebo vôbec nesúvisia s environmentálnymi škodami. Bez ohľadu na typ farmy však požiadavky krížového plnenia - ak sú úplne implementované - prispievajú k zníženiu environmentálneho dumpingu.

Nízka environmentálna účinnosť pravidiel krížového plnenia priamo súvisí s ich neúplnosťou a slabo záväzným charakterom. Zaoberajú sa hlavne ochranou vody a pôdy, oveľa menej sa však orientujú na ochranu

biodiverzity a klimatické zmeny. Ekologizácia mohla byť ďalším dôležitým krokom správnym smerom k SPP. Ekologické platby nie sú úmerné stupňu rozmanitosti plodín alebo plochám trávnatých porastov. Sú založené na minimálnych požiadavkách s obrovským manévrovacím priestorom vďaka širokým výnimkám, ktoré umožňujú veľkej väčšine poľnohospodárskych podnikov vykonať iba malé zmeny v správnej poľnohospodárskej praxi, ak existuje.

Poľnohospodári si môžu zvoliť možnosti (plodiny viažuce dusík, medziplodiny alebo zelené krycie plodiny) na úkor iných možností (úhor, pôda, ochranné pásy a krajinné prvky) podľa toho, ktoré sú z hľadiska životného prostredia vhodnejšie v danej lokalite. Vzhľadom na spôsob, akým sa ekologizačné opatrenia implementujú v rámci SPP v rokoch 2014 - 2020, má zmysel ich integrácia do požiadaviek krížového plnenia, ktoré sa v súčasnosti nazývajú požiadavky podmienenosti. Environmentálna účinnosť nových požiadaviek GAEC bude zásadne závisieť od spôsobu, akým ich každý členský štát prevedie do svojich národných strategických plánov. Životné prostredie a klimatická účinnosť a efektívnosť budúcej SPP bude zásadne závisieť od implementácie nového modelu realizácie prostredníctvom národných strategických plánov (NSP). Vďaka opatreniam a rozpočtom SPP zameraným na otázky biodiverzity je táto sektorová politika hlavnou politikou EÚ zameranou na biodiverzitu.

Platby za ekosystémy by boli plne financované z rozpočtu EÚ, pretože sú súčasťou piliera 1. Mali by formu ročnej pomoci na hektár, poskytnutá podpora môže byť ako dodatočná pomoc k podpore základného príjmu alebo ako pomoc kompenzujúca celé alebo vybrané časti vynaložených dodatočných nákladov alebo ušlého zisku.

Národné a regionálne orgány odrážajú domáce preferencie, realizujú rozvoj poľnohospodárstva, priemyslu, cestovného ruchu a rekreácie, ktoré sú spojené s miestnymi verejnými statkami. Závazná podmienenosť súvisiaca s požiadavkami ZPH, ako aj s požiadavkami GAEC by mala zabrániť akémukoľvek hazardu, a to obetovaniu kvality miestneho životného prostredia v konkurenčnom boji, a to aj medzi krajinami EÚ. Budúca SPP by mala súčasne venovať zvýšenú pozornosť globálnym verejným statkom v súlade s medzinárodnými dohodami o zmene podnebia a biodiverzite. Základnou myšlienkou by malo byť ustanovenie úplnej schémy daní zo služieb a dotácií na služby. Cieľom je zbaviť politiku životného prostredia rozpočtových obmedzení. Optimálna kombinácia politik vyžaduje, aby sa daňové sadzby rovnali cieleným hraničným škodám a sadzby dotácií sa rovnali spoločenským hraničným výhodám. Takéto daňové a dotačné schémy by mali ďalšiu výhodu v podpore správnej poľnohospodárskej praxe a systémov a zároveň by odrádzali od tých zlých. / 1 /, / 7 /

Potenciálna poľnohospodárska prax, ktorú by mohli podporiť ekoschémy

SPP je nápomocná pri riadení prechodu na udržateľný potravinový systém a pri posilňovaní snáh európskych poľnohospodárov prispievať k cieľom EÚ v oblasti klímy a chrániť životné prostredie. Ekoschémy sú novým nástrojom v SPP na podporu tohto prechodu. Členské štáty zavedú do svojich strategických plánov SPP ekologické schémy. Komisia ich posúdi a schváli ako kľúčové nástroje SPP na plnenie cieľov ekologickej dohody.

Poľnohospodárske postupy, ktoré by mohli byť podporované ekosystémami, musia spĺňať nasledujúce podmienky:

- mali by pokrývať činnosti súvisiace s podnebím, životným prostredím, dobrými životnými podmienkami zvierat a antimikrobiálnou rezistenciou;
- budú definované na základe potrieb a priorít stanovených na národnej / regionálnej úrovni;
- ich úroveň ambícií musí ísť nad rámec požiadaviek a povinností stanovených v základnej línii (vrátane podmienenosti);
- prispejú k dosiahnutiu cieľov ekologickej dohody EÚ.

Špecifické ciele SPP:

SO 4: Prispievať k zmierňovaniu zmeny klímy a adaptácii na ňu, ako aj k udržateľnej energii

SO 5: Podporovať udržateľný rozvoj a efektívne hospodárenie s prírodnými zdrojmi, ako sú voda, pôda a vzduch

SO 6: Prispievať k ochrane biodiverzity, zlepšovať ekosystémové služby a chrániť biotopy a krajinu

SO 9: Zlepšenie životných podmienok zvierat a riešenie antimikrobiálnej rezistencie

Oblasti životného prostredia, podnebia a zdravotné opatrenia pre zvieratá v rámci strategických plánov SPP:

- Zmierňovanie zmeny podnebia vrátane znižovania emisií skleníkových plynov z poľnohospodárskych postupov, ako aj údržba existujúcich zásob uhlíka a zlepšenie sekvestrácie uhlíka.
- Adaptácia na zmenu podnebia vrátane opatrení na zlepšenie odolnosti systémov výroby potravín a rozmanitosť zvierat a rastlín na zvýšenie odolnosti proti chorobám a zmene podnebia.
- Ochrana alebo zlepšenie kvality vody a zníženie tlaku na vodné zdroje.
- Prevencia degradácie pôdy, obnova pôdy, zlepšenie úrodnosti pôdy a starostlivosti o živiny.
- Ochrana biodiverzity, ochrana alebo obnova biotopov alebo druhov vrátane údržby a vytvárania krajinných prvkov alebo mimoprodukčných oblastí.

- Opatrenia na udržateľné a znížené používanie pesticídov, najmä pesticídov, ktoré predstavujú riziko pre ľudské zdravie alebo životné prostredie.
- Opatrenia na zvýšenie dobrých životných podmienok zvierat alebo riešenie antimikrobiálnej rezistencie.

Príklady poľnohospodárskej praxe:

1. Postupy ekologického poľnohospodárstva definované v nariadení (EÚ) 2018/848 (b, c, d, f, g):

- Prechod na ekologické poľnohospodárstvo (b, c, d, f, g)
- Udržiavanie ekologického poľnohospodárstva (b, c, d, f, g)

2. Postupy integrovanej ochrany proti škodcom definované v smernici o trvalo udržateľnom používaní (b, c, d, e, f) vrátane:

- Nárazníkové pásy s postupmi riadenia a bez pesticídov (c, e, f)
- Mechanická regulácia buriny (c, e, f)
- Intenzívnejšie používanie odolných odrôd a druhov plodín odolných voči škodcom (b)

- Pôda ležiaca ľadom s druhovým zložením na účely biodiverzity (c, e, f)

3. Agroekológia vrátane:

- Striedania plodín so strukovinami (a, b, d, f)

- Zmiešané plodiny - viac plodín (b, d, e, f)

- Krycia plodinu medzi radmi stromov na trvalých plodinách - ovocné sady, vinice, olivovníky nad podmienenosť (a, c, d, e, f)

- Zimná pôdna pokrývka a medziplodiny pestované - nad podmienenosť (a, b, c, d)

- Systém chovu hospodárskych zvierat s nízkou intenzitou trávy (a, c, d, g)

- Využívanie plodín / odrôd rastlín odolnejších voči zmene podnebia (b, c, e, f)

- Zmiešané druhy / rôznorodý porast trvalých trávnych porastov na účely biodiverzity (opelenie, vtáky, východiskové suroviny pre zver) (c, d, e, f)

- Vylepšené pestovanie ryže na zníženie emisií metánu (napr. alternatívne mokré a suché techniky) (a)

- Postupy a normy stanovené v pravidlách ekologického poľnohospodárstva (b, c, d, f)

4. Plány chovu a dobrých životných podmienok zvierat vrátane:

- Plány kŕmenia: vhodnosť krmív a vody a prístup k nim, analýzy krmív a kvality vody (napr. mykotoxíny), optimalizované stratégie kŕmenia (g)
- Priateľské podmienky ustajnenia: väčšie priestorové podmienky na zviera, vylepšená podlaha (napr. slaná podstielka poskytovaná každý deň), bezplatná pôrodná starostlivosť, zabezpečenie obohateného prostredia (napr. ustajnenie, prehliadanie, tienenie (postrekovače) vetranie - vyrovnat' sa s tepelným stresom (b, g)
- Postupy a normy stanovené v pravidlách ekologického poľnohospodárstva (g)
- Postupy zvyšujúce odolnosť, plodnosť, životnosť a adaptabilitu zvierat, napr. dĺžka života dojníc; chov zvierat s nižšími emisiami, podpora genetickej rozmanitosti a odolnosti (a, b, g)
- Plány prevencie a kontroly zdravia zvierat: celkový plán na zníženie rizika infekcií, ktoré vyžadujú antimikrobiálne látky a ktoré zahŕňajú všetky príslušné chovateľské postupy
- Poskytovanie prístupu na pastviny a zvyšovanie obdobia pasenia pre zvieratá (a, b, g)
- Poskytujte pravidelný prístup do otvorených oblastí (g)

5. Agrolesníctvo vrátane:

- Zakladanie a údržba prvkov krajiny - nad podmienenosť (a, c, d, e)
- Správa a rezný plán krajinných prvkov (e, f)
- Zakladanie a údržba systémov s vysokou biodiverzitou

Poľnohospodárstvo s vysokou prírodnou hodnotou vrátane:

- Pôdy ležiacej ladom s druhovým zložením na účely biodiverzity (opeľovanie, vtáky, východiskové suroviny pre zver atď.) (c, e, f)
- Pastierstvo na voľných priestranstvách a medzi trvalými plodinami, sezónne pasenie a pasenie (b, d, e, f, g)
- Vytváranie a vylepšovanie poloprírodných biotopov (a, b, c, d, e, f, g)
- Zníženie používania hnojív, manažment nízkej intenzity plodín na ornej pôde (a, b, c, d, e, f, g)

6. Uhlíkové poľnohospodárstvo vrátane:

- Ochranné poľnohospodárstvo (a, d)
- Obnovujúce sa mokrade / rašeliniská (a, c, d, e)

- Minimálna hladina podzemnej vody v zime (a, c, d)
- Primerané nakladanie s rezíduami, t. j. zakopávanie poľnohospodárskych zvyškov (a, c, d)
- Zakladanie a údržba trvalých trávnych porastov (a, c, d, e, f)
- Rozsiahle využívanie trvalých trávnych porastov (a, c, d)

7. *Precízne poľnohospodárstvo vrátane:*

- Plán riadenia výživy, použitie inovatívnych prístupov na minimalizáciu uvoľňovania živín, optimálne pH pre príjem živín, cirkulárne poľnohospodárstvo (a, c, d, f)
- Precízne pestovanie plodín na zníženie vstupov (hnojivá, voda, prípravky na ochranu rastlín) (e, f)
- Zlepšenie účinnosti zavlažovania (b)

8. *Zlepšiť manažment výživných látok vrátane:*

- Implementácia opatrení týkajúcich sa dusičnanov, ktoré idú nad rámec povinností podmienenosti (c, d, e)
- Opatrenia na zníženie a prevenciu znečisťovania vody, ovzdušia a pôdy nadmerným obsahom živín ako napr. vzorkovanie pôdy, ak to ešte nie je povinné, vytvorenie pascí na výživu (c, d, e,)

9. *Ochrana vodných zdrojov vrátane:*

- Manažment dopytu plodín po vode (prechod na plodiny menej náročné na vodu, zmena termínov výsadby, optimalizované plány zavlažovania) (b)

10. *Ďalšie postupy prospešné pre pôdu, vrátane:*

- Pásky na prevenciu proti pôdnej erózii, ale aj aktivity proti veternej erózii (b, d, e,)
- Zakladanie alebo údržba terás a orezávanie pásov (b, d, e,)

11. *Ďalšie postupy týkajúce sa emisií skleníkových plynov:*

- Kŕmne doplnkové látky na zníženie emisií z enterickej fermentácie (a)
- Vylepšený manažment a skladovanie hnoja (a) / 2 /

Stratégia z farmy na vidličku

Zdôrazňuje sa potreba poskytovať Európanom výživné, cenovo dostupné a bezpečné potraviny a podporovať našich poľnohospodárov a rybárov novou stratégiou trvalo udržateľného stravovania „z farmy na vidličku“ v celom hodnotovom reťazci. Takáto stratégia by mala pokrývať všetky kroky v potravinovom dodávateľskom reťazci od výroby po spotrebu a mala by slúžiť ako cieľ pre obehové hospodárstvo. Európsku zelenú dohodu nemožno dosiahnuť bez riešenia otázky udržateľnosti potravín. Zdravie európskych občanov, zdravie životného prostredia na planéte a hospodárske a sociálne zdravie pobrežných a vidieckych oblastí idú ruka v ruku. Stratégia „z farmy na vidličku“ ilustruje ciele a kroky potrebné na zabezpečenie spravodlivých, zdravých a ekologických potravín. Stratégia bude na dosiahnutie svojich cieľov kombinovať regulačné aj neregulačné iniciatívy. Spoločná poľnohospodárska politika a spoločná rybárska politika budú kľúčovými nástrojmi na podporu tejto stratégie. Oblasti zelenej dohody sú navzájom silne prepojené a vzájomne sa posilňujú. Stratégia „z farmy na vidličku“ má konkrétne väzby na nový akčný plán pre obehové hospodárstvo, stratégiu EÚ v oblasti biodiverzity do roku 2030, stratégiu lesného hospodárstva, ambície EÚ v oblasti podnebia a stratégiu nulového znečistenia a priamo k nim prispieva. EÚ sa zaviazala k Agende trvalo udržateľného rozvoja do

roku 2030 a bude stáť v čele tejto aktivity. Ciele týkajúce sa potravín, ktoré sú splnené v rámci cieľov trvalo udržateľného rozvoja OSN a stratégie Farm to Fork, budú hrať pri ich implementácii kľúčovú úlohu.

Aj keď prechod na udržateľnejšie potravinové systémy, a to aj prostredníctvom Spoločnej poľnohospodárskej politiky a Spoločnej politiky v oblasti rybného hospodárstva, pokračuje, je potrebné ho urýchliť vzhľadom na rôzne výzvy, ktorým čelia potravinové systémy v EÚ a na celom svete. Posledná správa o zmene podnebia Medzivládneho panelu pre zmenu podnebia zdôrazňuje, že bude nemožné udržať globálne teploty na bezpečných úrovniach, pokiaľ nedôjde k transformácii spôsobu, akým svet produkuje potraviny a obhospodaruje pôdu. Správa odhaduje, že 25 - 30% globálnych emisií skleníkových plynov možno pripísať potravinovému systému. Potravinové systémy významne prispievajú k znečisťovaniu ovzdušia, pôdy a vody a k emisiám skleníkových plynov, ako aj k strate biodiverzity. Extrémne poveternostné podmienky v dôsledku zmeny podnebia zároveň vážne ovplyvňujú poľnohospodársku výrobu a produkciu morských plodov, čo má vážne následky na živobytie poľnohospodárov a rybárov a pobrežných a vidieckych spoločenstiev. V Európskej únii je v súčasnosti premrhaných asi 20% vyrobených potravín, zatiaľ čo 36 miliónov občanov si nemôže dovoliť kvalitné jedlo každý druhý deň. Na druhej strane, nám rastie obezita, ktorá prispieva k

vysokému výskytu chorôb súvisiacich so stravou a súvisiacich nákladov na zdravotnú starostlivosť. Potravinové prostredie nie vždy umožňuje, aby zdravá voľba bola tou najjednoduchšou voľbou.

Antimikrobiálna rezistencia je tiež vážnou zdravotnou hrozbou spojenou s nadmerným a nevhodným používaním antimikrobiálnych látok (napr. antibiotík), a to aj u hospodárskych zvierat, ako aj s únikom antimikrobiálnych látok do životného prostredia. V rámci budúcej Spoločnej poľnohospodárskej politiky na roky 2021 - 2027 boli navrhnuté stimuly pre poľnohospodárov, aby aktívne prispievali k dosahovaniu cieľov v oblasti klímy, chránili životné prostredie a biodiverzitu. Stratégia „z farmy na vidličku“ doplní a podporí tieto snahy o prechod k udržateľnejším potravinovým systémom v súlade so zelenou dohodou a prispievaním k cieľom OSN v oblasti udržateľného rozvoja. Právnym základom tejto iniciatívy je článok 43 ods. 2 (poľnohospodárstvo a rybné hospodárstvo), článok 114 (vnútorný trh), článok 168 ods. 4 písm. B) (bezpečnosť potravín) a článok 191 ods. 2 (životné prostredie) Zmluvy o fungovaní Európskej únie.

Vzhľadom na viacrozmerný charakter koncepcie trvalej udržateľnosti (sociálnu, environmentálnu a ekonomickú), inherentnú zložitosť potravinových systémov a globálny rozmer problémov, ktoré je potrebné riešiť, nemôžu iba opatrenia na úrovni členských štátov riešiť škálu výziev, ktorým potravinové systémy čelia a budú čeliť v budúcnosti. Akcie na úrovni Európskej únie sú preto potrebné na zabezpečenie súdržnosti

politik v Európskej únii a vo vzťahoch s tretími krajinami a na zabezpečenie potrebných nástrojov na dosiahnutie cieľov. Politiky EÚ majú dôležitú úlohu pri uľahčovaní vykonávania, urýchľovaní a podpore zmien. Je nevyhnutné, aby sa tieto politiky EÚ dopĺňali koordináciou a podporou opatrení členských štátov na úrovni EÚ, aby sa dosiahli ciele udržateľných potravinových systémov.

Celkovým cieľom stratégie je urýchliť prechod na udržateľný potravinový systém, ktorý by mal mať neutrálny alebo pozitívny vplyv na životné prostredie, je schopný prispôbiť sa zmene podnebia a súčasne prispieva k zmierňovaniu zmeny podnebia, zaisťuje potravinovú bezpečnosť a vytvára potravinové prostredie, vďaka ktorému je zdravá strava pre občanov EÚ ľahkou voľbou. Takýto potravinový systém si vyžaduje ekonomickú udržateľnosť, najmä prvovýrobcov. To znamená konkurencieschopnú prvovýrobu (poľnohospodárstvo, rybné hospodárstvo, akvakultúru), výrobné a maloobchodné odvetvia v EÚ, ktoré chránia príjem poľnohospodárov a rybárov.

Stratégia konkrétnejšie stanoví, ako:

- Zaisťiť udržateľnú prvovýrobu.

- Stimulovať správnu prax udržateľného spracovania potravín, maloobchodu, pohostinstva a stravovacích služieb.
- Podporovať udržateľnú spotrebu potravín a uľahčiť prechod na zdravú a udržateľnú stravu.
- Znížiť plytvanie v celej vertikále potravín.

Stratégia stanoví príslušné ambície a opatrenia na stimuláciu udržateľnej výroby potravín a na vytvorenie nových obchodných modelov pre výrobcov potravín, aby sa im v udržateľnom potravinovom systéme darilo. Stratégia bude obsahovať opatrenia na výrazné zníženie používania a rizika chemických pesticídov, ako aj používania hnojív a antibiotík. Tieto činnosti pôjdu ruka v ruku s činnosťami zameranými na zlepšenie životných podmienok zvierat. Spoločná poľnohospodárska politika a spoločná rybárska politika budú nápomocné pri vykonávaní stratégie „z farmy na vidličku“. Ambície budú musieť odrážať národné strategické plány financované Spoločnou poľnohospodárskou politikou. Na podporu udržateľnej spotreby potravín Komisia okrem iného navrhne opatrenia, ktoré pomôžu spotrebiteľom pri výbere zdravej a udržateľnej stravy poskytovaním lepších informácií o potravinách, napríklad o tom, odkiaľ potraviny pochádzajú a o ich výživových hodnotách. Implementáciu stratégie umožní rozvoj koherentnej politiky a regulačného rámca

Európskej únie pre udržateľné potravinové systémy a stimulovanie výskumu, inovácií a finančných investícií s cieľom poskytnúť riešenia pre udržateľné potravinové systémy a trhové príležitosti. Vypracuje sa rámec na monitorovanie implementácie stratégie.

Konzultácie so všetkými zúčastnenými stranami zabezpečia, že budúca stratégia Farm to Fork bude riešiť príslušné problémy. Cieľom konzultácií bude zhromaždiť príslušné informácie o výzvach, s ktorými sa stretávajú prvovýrobcovia, producenti potravín, spracovatelia a maloobchod a občania. Cieľom konzultácií bude predovšetkým zistiť hlavné medzery, ktoré by sa dali vyriešiť na úrovni Európskej únie, a určiť oblasti, v ktorých môže mať Únia pridanú hodnotu. / 3 /

POZNÁMKY

POZNÁMKY

4. RÁMEC SLOVENSKA

Na Slovensku boli vypracované kódexy správnej poľnohospodárskej praxe, ktoré slúžia ako praktická príručka zameraná na pomoc poľnohospodárom k tomu, aby sa vyhli činnostiam, ktorými by spôsobili znečistenie povrchových a podzemných vôd. Sú to:

1. *Kódex správnej poľnohospodárskej praxe- Ochrana vôd pred znečistením dusičnanmi z poľnohospodárskych zdrojov (Prvé uverejnenie 04.10.2001).*
2. *Kódex správnej poľnohospodárskej praxe na ochranu pôdy.*
3. *Kódex správneho používania hnojív.*
4. *Kódex správnej poľnohospodárskej praxe na znižovanie emisií amoniaku z chovov hospodárskych zvierat a aplikovania hnojív do pôdy.*

Uplatňovanie uvedených kódexov je dobrovoľné a sú platné pre celé územie SR. V ďalšom texte uvádzame popis Kódexu správnej poľnohospodárskej praxe - Ochrana vôd pred znečistením dusičnanmi z poľnohospodárskych zdrojov a informáciu o Kódexe č.4.

Zavádza a upravuje opatrenia pre nasledovné prvky poľnohospodárskych aktivít:

1. Obdobie aplikácie hnojív

Hnojivá sa nesmú používať na poľnohospodárskej pôde ak:

- osobitný predpis (napr. zákon o ochrane prírody a krajiny, zákon o ochrane poľnohospodárskeho pôdneho fondu, zákon o vodách) zakazuje alebo obmedzuje použitie hnojív,
- je pôda zamokrená
- je pôda pokrytá vrstvou snehu nad 5 cm,
- je pôda zamrznutá do hĺbky 8 cm,
- spôsob ich použitia ohrozuje životné prostredie v okolí hnojeného pozemku.

2. Aplikácie hnojív na svahovitú pôdu

- aplikáciu hnojív s obsahom dusíka na svahoch poľnohospodárskej pôdy nad 7° treba organizovať tak, aby sa znižovalo riziko povrchového zmyvu (zapravenie do pôdy do 24 hodín, aplikácia na list, podpovrchová aplikácia),

- na svahoch trvalých trávnych porastov so sklonom nad 7° možno za rok aplikovať najviac 80 kg N/ha,
- pozemky so svahovitosťou nad 12° sa nesmú využívať ako orná pôda a nesmú sa hnojiť hnojivami obsahujúcimi dusík,
- na poľnohospodárskych pozemkoch so svahovitosťou nad 7° treba vykonávať protierózne opatrenia,
- výber pozemkov na aplikáciu hnojovice treba určovať s ohľadom na ochranu prírody a najmä ochranu vodných zdrojov,
- na svahoch do sklonu 12° treba povrchovo aplikovanú hnojovicu zorať,
- pri pestovaní zeleniny a plodín na priamy konzum treba vylúčiť hnojenie hnojovicou na list.

3. Nasiaknuté, zamrznuté a snehom pokryté pôdy

Zakázaná je aplikácie hnojív s obsahom dusíka na pôdu. ktorá je:

- zamrznutá do hĺbky 8 cm a viac alebo je pokrytá vrstvou snehu 5 cm,
- zamokrená alebo dočasne zamokrená súvislou vrstvou vody,

- každoročne ohrozovaná záplavami.

4. Blízkosť vodných tokov

Hnojivá sa nesmú používať:

- v šírke najmenej 10 m od povrchových vodných zdrojov (toky, kanály, nádrže, rybníky, štrkoviska, mokrade a pod.),
- vo vzdialenosti najmenej 50 m od podzemných vodných zdrojov (ak príslušný predpis neurčuje inak napr. PHO, CHVO),
- do 12 mesiacov po odvodnení pôdy,
- keď je pôda silno drenážovaná,
- keď pôdne vlastnosti nedovolia absorpciu hnojív (napr. zhutnenie pôdy nad objemovú hmotnosť 1,8 g.cm⁻³).

5. Uskladnenie tekutých odpadov

- Hnojovicu možno skladovať v podzemných tankoch, žumpách, v nadzemných nádržiach, ale aj v izolovaných priehlbínach v teréne (umelé a prírodné lagúny),
- Skladovacie zariadenia na hnojovicu musia byť vybavené spoľahlivým homogenizačným zariadením (premiešavanie hnojovice). Súčasťou uskladňovacích zariadení je i výdajná plocha na čerpanie hnojovice do transportných a aplikačných mechanizačných prostriedkov, vybavená zariadením na umytie techniky. Odpadová voda sa z výdajnej plochy odvádza do nádrží alebo žump,
- Polotekutá hnojovica je zmesou hnoja, močovky a podstielky (12,0% sušiny). Uskladňuje sa v pozemných nádržiach (lagúnach),
- Pri výstavbe a prevádzkovaní nádrží a zásobníkov hospodárskych hnojív je potrebné postupovať podľa osobitných predpisov. Ich úlohou je zabezpečiť ekologicky bezproblémové skladovanie poľnohospodárskych odpadov bez vedľajších nežiaducich účinkov na pôdu, vodné zdroje a poľnohospodársku produkciu,
- Ak sa skládka hnojív buduje na svahu, platia nasledovné šírky ochranných pásiem od povrchových vôd:

- svah so sklonom do 4° - 150 m od povrchového vodného zdroja,
- svah so sklonom $4 - 6^\circ$ - 300 m od povrchového vodného zdroja,
- svah so sklonom $6 - 12^\circ$ - 450 m od povrchového vodného zdroja.

6. Obmedzenie a rozdelenie vstupov dusíka

- Poľnohospodárska pôda v zraniteľných oblastiach je zaradená v registri produkčných blokov Identifikačného systému poľnohospodárskych parciel do troch skupín s rôznym stupňom obmedzenia aplikácie hnojív s obsahom dusíka a spôsobom hospodárenia.
- Nízky stupeň, stredný stupeň alebo vysoký stupeň obmedzenia aplikácie hnojív s obsahom dusíka a spôsobu hospodárenia je určený podľa stavu ohrozenia kvality podzemných vôd dusičnanmi v závislosti od vlastností poľnohospodárskej pôdy, horninového prostredia, hladinového režimu podzemných vôd a ich vodohospodárskeho významu.

7. Spôsob aplikácie (a rovnomernosti) priemyselných hnojív a hospodárskych hnojív

- Hospodárske hnojivá treba zapraviť do pôdy najneskôr do 24 hodín po ich aplikácii.

- Dusík v priemyselných hnojivách sa aplikuje v delených dávkach, maximálna jednorazová dávka nesmie prekročiť 60 kg N/ha.
- Dávkovanie dusíkatých hnojív možno vykonať dvomi hlavnými prístupmi:
I. podľa obsahu minerálneho dusíka v pôde (metóda Nmin) a II. podľa potenciálu pôdy zabezpečovať minerálnu výživu dusíkom z vlastných zdrojov.
- Pri hnojení dusíkom nehnojíme pôdu ale rastlinu. Preto je možné aplikovať dusíkaté hnojivá len k pestovaným rastlinám a v takých dávkach, ktoré zodpovedajú potenciálu rastlín využiť ho na tvorbu úrody. Hnojenie dusíkom do zásoby sa zakazuje.
- Doplnkovú dávku dusíka v priemyselných hnojivách treba aplikovať v priebehu vegetačného obdobia pestovaných plodín.

8. Striedanie plodín, trvalé udržiavanie plodín

- Je potrebné dodržiavať oševný postup, ktorý je uvedený v textovej časti plánu hnojenia.

- V prípadoch zásadných zmien osevného postupu, počtov zvierat, zmeny výmery pozemkov, zmeny hygienických hraníc a ochranných pásiem je potrebné vypracovať nový plán hnojenia. Za zásadnú zmenu sa pokladá:
 - zmena plodinovej štruktúry osevného postupu, na ktorú bol pôvodný plán hnojenia vypracovaný,
 - zmena počtu zvierat smerom nahor, pri ktorej sa prekračuje požadovaná skladovacia kapacita alebo prípustné množstvo aplikovaného dusíka,
 - zníženie výmery pozemkov pre aplikáciu dusíka (napr. prevod pôd na iný subjekt, záber poľnohospodárskej pôdy atď.),
 - zmena hygienických hraníc a ochranných pásiem (ich rozšírením, vyhlásením a pod.).
- Aplikáciou organických hnojív, zeleným hnojením, správnym striedaním plodín a všetkými dostupnými metódami je potrebné sa starať o primerane potrebné obsahy a kvalitu pôdne organickej hmoty, ktorá môže zvýšiť hospodárnosť pôdy s dusíkom a zabrániť jeho vyplaveniu do vodných zdrojov.

9. Rastlinný porast v daždivých obdobiach

- Tento prvok a opatrenia pre jeho zavádzania nie sú v Kódexe ustanovené.

10. Plány hnojenia a záznamy o aplikácii

- Vyžaduje sa mať vypracovaný konkrétny plán. kedy. kde a ako hnojivá a iné organické odpady použiť, aby sa znížilo na minimum riziko znečistenia vodných zdrojov a aby sa dôsledne využil živinový potenciál aplikovaných hnojív v pestovateľskom systéme na pôde.
- Vyžaduje sa, aby plán hnojenia zohľadňoval agrochemické skúšanie pôd, aby obsahoval reálny program efektívneho využitia hnojív a iných organických odpadov so zreteľom na stanovený oseedný postup, pri rešpektovaní ochrany povrchových a podzemných vôd, ako aj ostatných zložiek životného prostredia, a aby obsahoval grafickú časť (mapa v mierke min. 1 : 25 000) a textovú časť.

11. Povrchový zmyv a vyplavovanie v dôsledku zavlažovania

- Zavlažovať sa musí úsporne, aby pôda nebola poškodzovaná zamokrením, zasolením alebo iným spôsobom, čo by mohlo spôsobiť následne znečistenie vôd.

- Závlahová dávka nesmie prekročiť retenčnú kapacitu pôdy. nesmie byť prirodzene a ani drenážou infiltrovaná do podzemných a povrchových vôd a nesmie byť aplikovaná na pôdy so sklonom k povrchovým vodným zdrojom.
- Pre závlahové využitie tekutých hospodárskych hnojív a odpadových vôd platí požiadavka na dodržanie takých dávok, ktoré sú úmerné živinovým a vlhkovým potrebám pestovaných plodín. Súčasne dávky nesmú ohrozovať vlastnosti pôdy a kvalitu podzemných a povrchových vôd. Navrhovanie a prevádzkovanie týchto závlah sa riadi ON 73 6962 „Závlahy odpadovými vodami a hnojivicou“.
- Technologicko-prevádzkové riešenie závlahového využitia tekutých hospodárskych hnojív a odpadových vôd musí vyplývať z druhu použitého hnojiva, zo spôsobu a intenzity využiteľnosti obsahu živín, z dávky hnojiva a jeho úpravy, z miestnych prírodných, vodohospodárskych, hygienických a agronomických podmienok. Pri forme závlah je vysoký nárok na plošnú rovnomernosť hnojivého účinku závlahy. Musí byť súlad medzi intenzitou postreku a vsakovacou schopnosťou pôdy.

12. Ďalšie preventívne opatrenia

- V prípade záplavy pozemkov je nevyhnutné ihneď po kalamite vykonať prieskum pôdy na obsah znečistenia vrátane dusíkatých látok. V prípade znečistenia alebo prekročenia obsahu minerálneho dusíka 90 kg N.ha⁻¹ (0.3 m hĺbka), treba neodkladne vykonať nápravné opatrenia (napr. zaorávkou slamy na imobilizáciu prebytočného dusíka v pôde a podobne).
- V prípadoch iných typov znečistenia pôdy realizovať opatrenia podľa usmernení príslušných výskumných a odborných organizácií (napr. biodegradáciu ropných látok v pôde, petrifikáciu ťažkých kovov napríklad vápnením a podobne).
- Do technológie obrábania pôdy širšie zaviesť systém ochranného obhospodarovania pôdy (minimalizácia obrábania, bezorebná sejba).
- Minimalizácia, najlepšie však absencia hnojenia dusíkom v jeseni. Zaorávka pozberových zvyškov, najmä tých so širokým pomerom C : N.
- Najmä na svahoch uprednostňovať technológie minimalizujúce obrábanie pôdy. Svahy so sklonom nad 12° nevyužívať ako orné pôdy.
- Zvyšovať podiel trávnych porastov podľa stupňa ohrozenia vodných zdrojov.

- Pri úhorovaní pôdy (set aside) je nevyhnutné zistiť aktuálny obsah minerálneho dusíka v pôde v jarnom období. V prípade, že prekračuje 90 kg N/ha (do hĺbky 0,3 m) odporúča sa na každých 10 kg N prevyšujúcich tento limit zaorať aspoň 100 kg slamy a až následne zasiať úhorovaciu plodinu (nie však d'atelinovinu). Uhorované plochy sa neodporúča hnojiť dusíkom a ani tekutými exkrementami hospodárskych zvierat, vrátane aplikácie kalov.

Cieľom **Kódexu správnej praxe** na znižovanie emisií amoniaku z chovu hospodárskych zvierat a aplikovania hnojív do pôdy je zníženie emisií amoniaku z poľnohospodárskych zdrojov. Poľnohospodárstvo je veľkým zdrojom emisií amoniaku, hlavne z exkrementov hospodárskych zvierat v maštaliach, pri uskladnení, spracovaní, upravovaní hnoja a jeho aplikácii na pôdu, a tiež z exkrementov zvierat pri pasení. Emisie amoniaku vznikajú aj z anorganických dusíkatých hnojív po ich aplikácii na pôdu a z plodín bohatých na dusík (N) a zvyškov plodín, vrátane siláží.

Kódex sumarizuje:

(a) Súčasné poznatky o technikách a stratégiách na znižovanie emisií amoniaku,

- (b) Vedecké a technické pozadie techník a stratégií,
- (c) Ekonomické náklady techník stanovené v €/kg zníženia emisií amoniaku,
- (d) Akékoľvek obmedzenie alebo prekážku týkajúcu sa použiteľnosti techník.

Kódex sa zameriava na opatrenia na zníženie emisií amoniaku v nasledujúcich oblastiach:

- (a) Hospodárenie s dusíkom s ohľadom na celý cyklus dusíka,
- (b) Stratégie kŕmenia hospodárskych zvierat,
- (c) Techniky ustajnenia zvierat,
- (d) Techniky uskladnenia hnoja,
- (e) Techniky použitia hnoja,
- (i) Techniky použitia hnojív,
- (g) Ostatné opatrenia súvisiace s dusíkom z poľnohospodárskej činnosti,
- (h) Opatrenia súvisiace s nepoľnohospodárskymi stacionárnymi zdrojmi.

V 1. časti kódexu sú uvedené stratégie a techniky na zníženie emisií amoniaku a strát dusíka zoskupené do troch kategórií:

1. Techniky a stratégie 1. kategórie: sú dobre preskúmané, overené, považujú sa za vhodné alebo potenciálne vhodné a o ich účinnosti existujú kvantitatívne údaje, minimálne na experimentálnej úrovni.
2. Techniky a stratégie 2. kategórie: sú sľubné, v súčasnosti nie sú preskúmané a ich účinnosť je ťažké kvantifikovať. avšak v závislosti od miestnych podmienok je možné ich použitie.
3. Techniky a stratégie 3. kategórie: ich účinnosť nebola doteraz preukázaná resp. je možné ich vylúčenie z praktických dôvodov.

V 2. časti kódexu sú bližšie opísané postupy a podrobnosti o uplatňovaní techník na znižovanie emisií amoniaku v chovoch hospodárskych zvierat aj pri aplikovaní hnojív do pôdy. / 10 /

Správna farmárska prax – praktická aplikácia

Čo je Správna farmárska prax?

Správna farmárska prax je norma poľnohospodárstva, ktorá stanovuje plnenie povinných požiadaviek na ochranu životného prostredia.

Kto je povinný dodržiavať Správnu farmársku prax?

1. Správnu farmársku prax sú povinný dodržiavať poľnohospodári čerpajúci kompenzačné platby v znevýhodnených oblastiach.
2. Pravidlá správnej farmárskej praxe musí poľnohospodársky subjekt vstupujúci do agro-environmentálnej podpory záväzne plniť na celej výmere pôdy, ktorú obhospodaruje, t.z. aj na tých častiach, ktoré nebudú predmetom záväzku. Za dodržiavanie správnej farmárskej praxe sa agro environmentálne platby nevyplácajú.
3. Pre ostatných je jej dodržiavanie odporúčané ako dodržiavanie minimálnych štandardov v poľnohospodárstve.

Pravidlá správnej farmárskej praxe:

I. Oblasť hnojenia

- Používať možno iba také hnojivo, ktoré bolo na základe overenia jeho účinnosti, kvality a zdravotnej neškodnosti a bezpečnosti zapísané do registra hnojív, ako aj hospodárske hnojivá. (Zoznam registrovaných hnojív uverejňuje pravidelne Ministerstvo pôdohospodárstva SR vo Vestníku MP SR).
- Podnikatelia v poľnohospodárstve sú povinní používať hnojivá v množstve a spôsobom, ktoré zabezpečujú potrebnú výživu rastlín a trvale udržateľnú úrodnosť pôdy.
- Do hospodárskych hnojív sa nesmú vnášať rizikové prvky a rizikové látky, ktoré by mohli narušiť vývoj pestovaných rastlín, ohroziť potravinový reťazec alebo znečistiť pôdu.

A. Skladovanie hnojív

Fyzické a právnické osoby obhospodarujúce poľnohospodársku pôdu alebo vykonávajúce poľnohospodársku výrobu sú povinné:

- hnojivá uskladňovať oddelene a označiť ich trvalým a čitateľným spôsobom
- zabezpečiť, aby nenastalo miešanie hnojív s inými látkami

-priebežne viesť evidenciu o príjme, výdaji a množstve hnojív

- **Tuhé priemyselné hnojivá** sa skladujú v skladoch ako voľne uložené alebo balené.

Voľne uložené hnojivá sa skladujú v:

- hromadách označených názvom hnojiva najviac do výšky 6 m, vzdialených od seba najmenej 2 m,
- oddeleniach (boxoch) označených názvom hnojiva,
- zásobníkoch

Hnojivá balené vo vreciach, s hmotnosťou 50 kg sa skladujú uložené na sebe do výšky najviac 1,5 m alebo na paletách najviac do výšky 3,5 m.

- **Kvapalné hnojivá** sa skladujú v nádržiach vybudovaných na tento účel a označených názvom uskladneného hnojiva, umiestnených v záchytnej vani, ktorej objem musí byť väčší ako je objem najväčšej skladovacej nádrže umiestnenej vo vani.

Pri skladovaní kvapalných hnojív sa musia dôsledne dodržiavať podmienky skladovania predpísané ich výrobcom.

- **Suspenné hnojivá** sa skladujú v nádržiach s účinným miešacím zariadením.

- **Hospodárske hnojivá** (maštalný hnoj, hnojovica, močovka) sa musia skladovať tak, aby sa zamedzilo znečisteniu životného prostredia.

Skladovacie priestory hospodárskych hnojív musia byť prispôsobené skutočnej produkcii v podniku za obdobie:

- minimálne **6 mesiacov v zraniteľných oblastiach** (nitrátová smernica)
- minimálne 5 mesiacov mimo zraniteľných oblastí

Veľkosť skladovacích priestorov je možné vypočítať na základe počtu a druhu hospodárskych zvierat v podniku podľa štandardov.

Voľné uskladnenie pevných hospodárskych hnojív a kompostov na poľnohospodárskej pôde je možné len v prípade, že neohrozí znečisťovanie povrchových a podzemných vôd. Zároveň nesmú byť umiestnené v oblasti vzdalenej menej ako 100 m od studne a prameňa. Maštalný hnoj by sa mal skladovať v zariadeniach vybudovaných podľa normy STN 465710 „Organické hnojivá“. Nové skladovacie zariadenia maštalného hnoja musia umožňovať ich jednoduché plnenie ako i vyprázdňovanie

B. Používanie hnojív

Pri používaní hnojív, hospodárskych hnojív a pôdnych pomocných látok na poľnohospodárskej pôde nesmie prísť k ich priamemu prieniku alebo splaveniu do povrchových vôd alebo na vedľajšie pozemky.

Pri určovaní dávky hnojív sa vychádza z

- potrieb plodiny na dosiahnutie predpokladanej úrody a kvality produkcie
- množstva prístupných živín v pôde a z podmienok stanovišťa (najmä z klímy, pôdneho druhu a typu)
- pôdnej reakcie (pH), pomeru dôležitých kationov (vápnika, horčíka a draslíka) a z pomeru pôdnej organickej hmoty (humusu)
- pestovateľských podmienok ovplyvňujúcich prístupnosť živín (predplodina, spracovanie pôdy, závlaha)

Je možné používať neobmedzené množstvo hnojív?

Najvyššie dávky hnojív

- Pri hnojení špecifických plodín musí byť dodržaný stanovený limit *170 kg N/ha ročne vo forme organických hnojív.*

- Pri hnojení poľnohospodárskych pôd je potrebné dbať na vlastnosti stanovišťa, stav zásob pôdy, potrebu jednotlivých druhov rastlín ako aj na úrodnosť jednotlivých oblastí; práve tak zohľadňovať aj v pôde obsiahnuté zvyšky rastlín, podmienky koncentrácie živín a prirodzený mineralizačný proces v pôde.

Delenie dávok hnojív

- *Jednorazová dávka dusíka* pre poľné plodiny by nemala presiahnuť *60 kg N/ha-1*.
- Rýchle účinkovanie tzv. ľahko rozpustného dusíka je potrebné od viac ako 100 kg N/ha/rok v každom prípade deliť, spravidla na 2-3 časti, s prihliadnutím na špecifiká danej plodiny.

C. Spôsob hnojenia

- Podnikatelia v poľnohospodárstve sú povinní po vyzvaní a podľa pokynov kontrolného ústavu vykonať alebo zabezpečiť odber pôdných vzoriek (agrochemické skúšanie pôd).
- Agrochemické skúšanie poľnohospodárskej pôdy je pravidelné zisťovanie vybraných parametrov jej chemických vlastností súvisiacich s pôdnou úrodnosťou a s jej znečistením rizikovými prvkami

a rizikóvými látkami, ktorého cieľom je regulovať používanie hnojív, aby sa dosiahla alebo udržala trvalá produkčná schopnosť pôdy a vylúčilo sa jej znečistenie.

- Výsledky agrochemického skúšania poľnohospodárskej pôdy kontrolný ústav vyhodnotí a odovzdá podnikateľom v poľnohospodárstve
- *Agrochemické skúšanie pôd* sa vykonáva na všetkých pozemkoch *raz za 6 rokov* po vyzvaní ÚKSÚP-om.
- Presnosť spôsobu hnojenia na plochy je hlavne technickými usmerneniami hnojenia. Zariadenia na aplikáciu hnojiva musia zaručiť správne stanovenie aplikačných rozmerov a rozdeľovania.

D. Zákazy hnojenia

Kedy je zakázané aplikovať hnojivá do pôdy?

Hnojenie je zakázané na pôdy:

- zamokrené
- zamrznuté do hĺbky 8 centimetrov a viac
- pokryté vrstvou snehu nad 5 centimetrov
- ak spôsob hnojenia ohrozuje životné prostredie okolia pozemku

- v šírke 10 m od povrchových vodných zdrojov (toky, kanále, nádrže, rybníky, štrkoviská, mokrade a pod.)
- vo vzdialenosti najmenej 50 m od podzemných vodných zdrojov
- na svahu so sklonom nad 100 pri nebezpečí odplavenia do povrchových vôd
- na prevlhčené pôdy na svahu
- do 12 mesiacov po odvodnení (tekuté hnojivá do 2 rokov)

V zmysle uvedených zákazov by nemali byť hnojivá aplikované ani v období *od 15.novembra – 31. januára*

Evidencia použitia hnojív

Každý podnikateľ v poľnohospodárstve je povinný viesť trvalú *evidenciu o príjme a použití hnojív* na poľnohospodárskej pôde alebo na lesných pozemkoch.

Evidencia sa vedie o množstve, druhu a čase použitia hnojív podľa pozemkov, plodín, dosiahnutých úrod a rokov a uschováva sa *najmenej 10 rokov*.

Evidencia o použití hnojív, hospodárskych hnojív a pôdnych pomocných látok sa vedie na predpísanom formulári *od roku 2004*. Formulár evidencie ako aj pomocné tabuľky na vyplnenie formuláru sú súčasťou

prílohy č. Výpočet bilancie živín v predpísanej evidencii sa kontroluje od 1.1 2006. Na požiadanie je povinnosť poskytnúť kontrolnému ústavu prehľad o spotrebe každoročne do konca kalendárneho roka.

E. Plán hnojenia

Prečo je potrebné robiť plán hnojenia?

Aby sa znížilo riziko znečistenia vodných zdrojov na minimum a aby sa dôsledne využil živinový potenciál aplikovaných hnojív na pôde je potrebné vypracovať konkrétny plán, kedy, kde a ako uvedené hnojivá a iné organické odpady použiť.

Plán hnojenia zohľadňuje agrochemické skúšanie pôd, obsahuje reálny program efektívneho využitia hnojív a iných organických odpadov so zreteľom na stanovený oševný postup, pri rešpektovaní ochrany povrchových a podzemných vôd, ako aj ostatných zložiek životného prostredia.

Plán pozostáva z grafickej časti (mapa v mierke min. 1:25 000) a textovej časti.

Grafická časť:

Na mape sa vyznačia:

- hranice jednotlivých honov (pozemkov) a ich výmera
- hranice jednotlivých osevných postupov a ich výmera, pri pastvinách aj intenzitu zaťaženia (napr. x ks oviec/ha)
- strediská a maštale živočíšnej výroby
- svahovitosť honov vyznačená šípkou s číselným udaním sklonu v stupňoch v členení (do 30 rovina, do 120 mierny a stredný svah, nad 120 výrazný svah)
- vodné toky, vodné nádrže, vodné zdroje, mokrade, štrkoviská, zaplavované územia, meliorované pozemky (odvodnenie, závlahy)
- sídliská a iné objekty a zariadenia, ktoré vyžadujú hygienickú ochranu
- cestná sieť

Pri vypracovaní plánu je potrebné s vyznačením na mape:

- určiť plochy kde sa nikdy nesmú aplikovať hnojivá a iné odpady (napr. pásma 10 m od povrchových vodných zdrojov, 50 m od zdrojov podzemných vôd, trvale zamokrené plochy, územia hygienickej ochrany)

- určiť, na ktoré plochy nemožno aplikovať hnojivá a iné odpady v určitý čas, alebo kde je aplikácia možná len v obmedzených dávkach (erózne ohrozené svahy, plochy s podzemnou vodou vyššie ako 0,5 m, plochy určené na produkciu k priamemu konzumu);
- stanoviť plochy, na ktoré je možné aplikovať hnojivá a iné odpady kedykoľvek v povolenom období;

Textová časť:

Súčasťou textovej časti sú:

- identifikačné údaje subjektu
- celková výmera pôdy, z toho orná pôda, trvalé trávne porasty, trvalé kultúry (sady, vinice, chmeľnice)
- lokalizácia územia v prípade zvláštnej ochrany územia (národný park, chránená krajinná oblasť, chránená vodohospodárska oblasť, pásmo hygienickej ochrany)
- celková bilancia zvierat podľa jednotlivých druhov a v prepočtoch veľkej dobytčej jednotky (VDJ)
- spôsoby ustajnenia, pasenia a košarovania
- výpočet celkovej ročnej produkcie hospodárskych hnojív
- bilancia skladovacej kapacity pre produkované hospodárske hnojivá a systém uskladnenia

- určenie, aké veľké územie je potrebné na aplikáciu hnojív do pôdy tak, aby sa neprekročila prípustná hranica obohatenia pôdy o celkový dusík (ročne max. 170 kg N.ha-1).
- určiť ako a kde budú použité hnojivá a iné odpady pri prekročení bilancie celkového dusíka (prebytok hnojív)

Plán hnojenia spracovaný podľa mesiacov je možné vypracovať na dlhšie časové obdobie (5 rokov) dopredu na celý oševný postup.

V prípadoch zásadných zmien* oševného postupu, počtov zvierat, zmeny výmery pozemkov, zmeny hygienických hraníc a ochranných pásiem je potrebné vypracovať nový plán hnojenia.

* Za zásadnú zmenu sa pokladá:

- zmena plodinovej štruktúry oševného postupu, na ktorú bol pôvodný plán hnojenia vypracovaný
- zmena počtu zvierat smerom nahor, pri ktorej sa prekračuje požadovaná skladovacia kapacita alebo prípustné množstvo aplikovaného dusíka
- zníženie výmery pozemkov pre aplikáciu dusíka (napr. prevod pôd na iný subjekt, záber poľnohospodárskej pôdy atď.)

- zmena hygienických hraníc a ochranných pásiem (ich rozšírením, vyhlásením a pod.)

II. Oblasť ochrany rastlín

Povolené prostriedky na ochranu rastlín

Povolené je používať len také prípravky na ochranu rastlín, ktoré boli na základe posúdenia a odskúšania ich biologickej účinnosti, zdravotnej a hygienickej nezávadnosti zapísané do zoznamu povolených prípravkov na ochranu rastlín. *Register povolených prípravkov* je najmenej raz ročne zverejňovaný vo vestníku MP SR.

Použitie prípravkov: Používať len registrované prípravky na ochranu rastlín a odskúšané a registrované mechanizačné prostriedky na ochranu rastlín za podmienok uvedených v registri a v osobitných predpisoch.

Doklady odbornosti

- Zaobchádzať so zvlášť nebezpečnými jedmi môžu iba subjekty, ktoré majú na to povolenie.
- Zaobchádzať s jedmi a žieravinami môžu len osoby, ktoré dovŕšili osemnásť rok
- Pracovníci musia mať zdravotnú odbornú spôsobilosť

- Priamo riadiť zaobchádzanie s jedmi môže osoba, ktorá:
 - ukončila vysokoškolské štúdium príslušného smeru
 - ukončila vysokú školu iného smeru a zložila skúšku o spôsobilosti pre prácu s jedmi
 - má iné vzdelanie a zložila skúšku o spôsobilosti pre prácu s jedmi

Odborná spôsobilosť na prácu s jedmi: osoby pracujúce s prípravkami na ochranu rastlín musia byť držiteľmi osvedčenia o odbornej spôsobilosti, ktoré vydáva krajský hygienik na obdobie 5 rokov

Zákaz použitia prípravkov: nepoužívať prípravky v šírke najmenej 12 m od vodných tokov, vodných plôch a mokradí. Pozn. Každý registrovaný prípravok má špecificky dané podmienky a rozsah svojho použitia.

Použitie mechanizmov:

Mechanizačné prostriedky na ochranu rastlín podliehajú povinným pravidelným kontrolám, a to najmenej raz za dva roky alebo ak uplynula záručná doba ich aplikačnej časti alebo došlo k takému ich poškodeniu, oprave alebo úprave, ktoré by mohli mať vplyv na ich funkčnosť a technickú spôsobilosť. O výsledku

pravidelnej kontroly sa vyhotovuje protokol a mechanizačný prostriedok na ochranu rastlín sa označí značkou jeho spôsobilosti s uvedením doby jej platnosti.

Mechanizačné prostriedky, ktoré sa používajú na vedecké, výskumné, pokusné a výstavné účely a mechanizačné prostriedky používané na osobnú spotrebu nemusia podliehať povinným kontrolám.

Skladovacie podmienky

Skladovanie prípravkov na ochranu rastlín sa kontroluje fyzickou kontrolou skladov na mieste. Každý subjekt nakupujúci prípravky na ochranu rastlín do zásoby musí mať vyhovujúci sklad na ich uskladnenie schválený hygienikom. Prípravky sa musia uskladňovať v neporušených orginálnych obaloch, osobitne podľa druhov, oddelene od požívatín, liekov, krmív, dezinfekčných prostriedkov.

Skladovací priestor musí:

a) chrániť

1. prípravky pred poveternostnými vplyvmi, ktoré by mohli ohroziť chemické a fyzikálne vlastnosti skladovaných prípravkov, ich použitie a biologickú účinnosť

2. okolité životné prostredie pred vplyvmi skladovaných prípravkov , a to aj pri havárii, požiari alebo záplave
3. pred preniknutím skladovaných prípravkov do podlažia a verejnej kanalizácie

b) umožňovať

1. bezpečnú manipuláciu s prípravkami tak, aby nedošlo k porušeniu ich obalov, uzáverov, označení prípravkov a poškodeniu života a zdravia ľudí
2. očistu predmetov a plôch v skladovom priestore, ak došlo k ich kontaminácii prípravkami

c) byť vybavený

1. podľa stupňa nebezpečia vyznačeným ochranným pásmom podľa technických noriem
2. dostupným zdrojom vody a osvetlením všetkých priestorov
3. lekárničkou pre poskytnutie prvej pomoci v prípade náhodného požitia prípravku alebo zasiahnutia očí a pokožky
4. hasiacimi prostriedkami
5. prostriedkami na odstraňovanie havárií
6. prostriedkami k asanácii skladových priestorov

7. dostatočným množstvom náhradných obalov
8. krytým skladovacím priestorom a nepriepustnou podlahou alebo kontajnerom na zhromažďovanie prázdnych obalov prípravkov
9. záchytnou nádržou v nepriepustnom prevedení a v primeranej kapacite, zabezpečenou proti prívalovým vodám vyvýšenými okrajmi nádrže najmenej 40 cm nad okolitým terénom osobitnými ochrannými prostriedkami v množstve zodpovedajúcom počtu osôb prichádzajúcich do prísneho kontaktu so skladovanými prípravkami technickými prostriedkami k oddelenému skladovaniu prípravkov na účely použitia alebo na účely zberu vzoriek prípravkov zariadením k priebežnému meraniu teploty a relatívnej vlhkosti.

Uzavretý sklad musí mať stavebné riešenie vyhovujúce objemu a druhu skladovaných látok (oddelené priestory podľa nebezpečenstva prípravkov) účinné vetranie dobré osvetlenie, zabezpečenie optimálnej teploty skladovania, zabezpečenie pred vniknutím nepovolaných osôb, vchody a východy musia byť označené dostatočnú ochranu proti prívalovým vodám, musí vyhovovať protipožiarnym opatreniam zbernú nádrž na zachytávanie nežiaducich látok pre povrchové a podzemné vody umývateľnú a nepriepustnú podlahu, hladké

steny a stropy, regále musia byť označené a musia vyhovovať požadovanej nosnosti dostatočnú zásobu náhradných obalov a vymedzený priestor na použité obaly.

Okrem toho každý subjekt musí mať zmluvu s firmou, ktorá sa zaoberá zneškodňovaním prázdnych obalov od prípravkov na ochranu rastlín.

Povinné záznamy

Každý kto používa prípravky na ochranu rastlín je povinný viesť evidenciu spotreby prípravkov na ochranu rastlín s uvedeným spôsobom aplikácie.

Ten kto vedie evidenciu spotreby prípravkov a evidenciu aplikácie prípravkov, zasiela príslušnému kontrolnému inšpektorovi súhrnné údaje o spotrebe prípravkov a spôsobe aplikácie prípravkov za kalendárny rok do 31.januára nasledujúceho roka.

III. Oblasť ochrany pôdy

Každý poľnohospodár je povinný zabráňovať znehodnoteniu a poškodeniu poľnohospodárskej pôdy. Spôsob využívania pôdy musí zodpovedať prírodným podmienkam v danom území.

Používanie čistiarenských kalov

Do pôdy možno aplikovať len čistiarenské kaly a dnové sedimenty, v ktorých koncentrácia rizikových látok neprekročí limitné hodnoty stanovené zákonom.

Čistiarenské kaly a dnové sedimenty možno aplikovať len do tých pôd, v ktorých je koncentrácia rizikových látok nižšia ako sú limitné hodnoty

Zákaz aplikácie čistiarenskeho kalu a dnových sedimentov do pôdy:

- ktorej hodnota pH je nižšia ako 5,5
- so svahovitosťou nad 120
- ak je hladina podzemnej vody menšia ako 0,5m
- zamrznutej a zamokrenej

Zákaz sa vzťahuje aj na: trvalé trávne porasty alebo krmoviny na ornej pôde ak by mala byť tráva spásaná alebo krmoviny zberané skôr ako uplynie 5 týždňov od aplikácie pôdu, na ktorej sa práve pestuje ovocie a zelenina s výnimkou ovocných stromov na pôdu určenú na pestovanie ovocia a zeleniny, ktorých zberné časti sú v priamom kontakte s pôdou a konzumujú sa surové a to 10 mesiacov pred zberom úrody a počas samotného zberu.

Evidencia a možnosti aplikácie kalov

Aplikácia čistiarenských kalov a dnových sedimentov do pôdy je možná na podklade zmluvy medzi producentom a užívateľom podľa schváleného projektu. Producent čistiarenského kalu alebo dnových sedimentov je povinný viesť evidenciu o množstve a zložení kalu a sedimentov a spôsobe úpravy viesť register odberateľov, miesto aplikácie, dodané množstvo a obsah rizikových látok .Užívateľ pôdy je povinný zabezpečiť výber vhodného pozemku na aplikáciu viesť evidenciu o lokalite a množstve úhrnných dávok všetky údaje uchovávať 10 rokov a poskytnúť kontrolným orgánom.

Predchádzanie pôdnej erózií a zhutňovanie pôdy

Každý kto využíva poľnohospodársky pôdny fond na poľnohospodársku výrobu povinnosť musí využívať pôdu primeraným spôsobom a zachovať prirodzenú úrodnosť pôdy. Nie sú však dané žiadne predpísané požiadavky, ktoré by stanovili konkrétne spôsoby obrábania pôdy.

Zisťovanie stavu pôdy sa vykonáva systematickým monitoringom. V prípadoch zistenia negatívneho stavu a ohrozenia pôdy môže kompetentný orgán nariadiť donucovacie opatrenie ustanovením osobitnej sústavy obhospodarovania.

Negatívnym javom pôdneho fondu je erózia pôdy. Účinkom vody a vetra dochádza k odnosu pôdnej hmoty a z toho vyplývajúce zníženie hrúbky povrchových vrstiev pôdy. Zhutňovanie pôdy spôsobuje zníženie objemu pórov čím obmedzuje rast koreňov , prienik vzduchu do pôdy, čím znižuje biologickú aktivitu. Dodržiavaním správnych zásad hospodárenia a stabilizačných osevných postupov zabránime znehodnocovaniu pôdneho fondu.

IV. Oblasť krmív

Zdravotná neškodnosť krmív

Zdravotne neškodné krmivá sú tie, ktoré nespôsobia pri použití v obvyklých dávkach pre daný druh a kategóriu zvierat poruchy zdravotného stavu; nesmú obsahovať patogénne a podmiennečne patogénne mikroorganizmy alebo ich toxíny, škodlivé látky v množstvách prekračujúcich prípustné limity a musia byť bez príznakov narušenia prirodzených zložiek.

Na kŕmenie zvierat sa môžu použiť len krmivá zdravotne neškodné, zodpovedajúce potrebám zvierat príslušného druhu a kategórie, a to aj z dietetického hľadiska.

Kvalita krmív

Krmivá môžu byť vyrobené, používané a pri úžitkovom zvierati skrmované, keď zodpovedajú ustanoveniu zákona o krmivách.

Uvádzať do obehu možno len krmivo, ktoré bolo na základe overenia jeho akosti, výživnej hodnoty, zdravotnej nezávadnosti a použiteľnosti zapísané do registra krmív.

Registrácii nepodliehajú hospodárske krmivá (najmä šľavnaté krmivá, siláže, senáže, seno, lúčny porast, slama, zemiaky, repa), všeobecne používané krmné suroviny na výrobu krmných zmesí, skúšobné krmivá, krmivo na biologické overovanie.

Používanie hospodárskych krmív a ich produktov a všeobecné používanie krmných surovín na výrobu krmných zmesí podrobne ustanovuje všeobecne záväzný právny predpis.

Dodržiavanie Správnej farmárskej praxe je predmetom kontroly príslušného kontrolného orgánu. Pri porušovaní zásad tohto nariadenia kontrolný orgán vymedzí rozsah sankcií. Pre subjekty poberajúce platby za Agroenvironmentálnu podporu a Znevýhodnené oblasti sankcie spočívajú v znížení alebo odobratí platby. Pre poľnohospodára, ktorý hospodári bežným spôsobom a nedodržiava stanovené nariadenie, kontrolný orgán stanoví výšku finančnej pokuty.

V tabuľke je záverečný prehľad kritérií kontrolovaných odbornou organizáciou a výška sankcií za porušovanie nariadenia.

Podmienka	Parameter	Adm. kontrola	Kontrola na mieste	Sankcie
HNOJENIE				
Skladovanie hnojív	Spôsob skladovania, kapacita skladovania, evidenčné záznamy	Nemožná	Kontrola stavu prostredníctvom odborného kontrolného orgánu (UKSUP)	Hlásenie na kompetentný sankčný úrad (ministerstvo) a následná pokuta
Evidencia použitia	Evidenčné záznamy o množstve, druhu a čase použitia hnojív podľa pozemkov a plodín	Nemožná	Kontrola stavu prostredníctvom odborného kontrolného orgánu (UKSUP)	Hlásenie na kompetentný sankčný úrad (ministerstvo) a následná pokuta
Obmedzenie používania hnojív	Produkcia hnojív, spôsob a miesto aplikácie	Nemožná	Kontrola plôch a zvierat pri porovnaní viacnásobných žiadostí (výber všetkých úradných prameňov, premeranie plôch, počítanie zvierat)	Sankcie nie sú uplatniteľné podľa zákona ale nedodržanie kritérií spôsobilosti predstavuje nedodržanie, to znamená nevyplatenie podpory

Vodné zóny obmedzenia	Ochranná vzdialenosť presne stanovená voči zmyvu hnojív (10 m od povrchových vodných zdrojov, 50 m od podzemných vodných zdrojov)	Nemožná	Kontrola stavu prostredníctvom odborného kontrolného orgánu - orgán poverený platobnou agentúrou UKSUP	Sankcie nie sú uplatniteľné podľa zákona ale nedodržanie kritérií spôsobilosti predstavuje nedodržanie, to znamená nevyplatenie podpory
Zakázané hnojenie	Vynechanie hnojenia na pôdach mokrých, zamrznutých a pokrytých snehom	Nemožná	Kontrola stavu prostredníctvom odborného kontrolného orgánu (UKSUP)	Hlásenie na kompetentný sankčný úrad (ministerstvo) a následná pokuta

Podmienka	Parameter	Adm. kontrola	Kontrola na mieste	Sankcie
OCHRANA RASTLÍN				
Prípravky na ochranu rastlín - registrácia	Označenie, zloženie	Nemožná	Kontrola podniku - existujúce prípravky na ochranu rastlín prostredníctvom kontrolného orgánu (UKSUP)	Hlásenie na kompetentný sankčný úrad (ministerstvo) a následná pokuta
Prípravky na ochranu rastlín – použitie Zákaz použitia prípravkov vo vzdialenosti 12m od vodných tokov, mokradí	Osvedčenie, indikácia, záznamy	Nemožná	Ako hore, zistenie rozdielu možné, ale iba pri pristihnutí v prípade aplikácie	Hlásenie na kompetentný sankčný úrad (ministerstvo) a následná pokuta

Stroje a zariadenia na aplikáciu prípravkov	Záznamy o vykonanej kontrole	Pri administratívnej kontrole predložiť certifikát o kontrole.	Kontrola osvedčenia o vykonanej kontrole	Hlásenie na kompetentný sankčný úrad (ministerstvo) a následná pokuta
Použitie prípravkov (jedy) Doklad odbornosti	Povolenie na jedy Licencia na nákup jedov Vyhovujúce vzdelanie	Predloženie potvrdenia o spôsobilosti narábania s jedmi	Kontrola povolenia, licencie a dokladu o vzdelaní kontrolného orgánu (UKSUP)	Hlásenie na kompetentný sankčný úrad (ministerstvo) a následná pokuta

Podmienka	Parameter	Adm. kontrola	Kontrola na mieste	Sankcie
OCHRANA PÔDY				
Spôsob obrábania pôdy	Orba po vrstevniciach	Nemožná	Kontrola stavu prostredníctvom odborného kontrolného orgánu - poverí platobná agentúra	Hlásenie na kompetentný sankčný úrad (obvodný pozemkový úrad) a následná pokuta
Kontaminácia pôdy, cudzorodé látky	Limity znečistenia	Nemožná	Kontrola stavu prostredníctvom odborného kontrolného orgánu (UKSUP)	Hlásenie na kompetentný sankčný úrad (ministerstvo) a následná pokuta
Použitie kalov ČOV a dnových sedimentov	Zakázané plochy	Nemožná	Kontrola stavu prostredníctvom odborného kontrolného orgánu (UKSUP)	Hlásenie na kompetentný sankčný úrad (ministerstvo) a následná pokuta
Evidencia použitia	Schválený projekt, určené plochy a množstvá	Nemožná		

Podmienka	Parameter	Adm. kontrola	Kontrola na mieste	Sankcie
KRMIVÁ				
Krmivá registrácia	- Označenie, zloženie	Nemožná	Kontrola stavu prostredníctvom odborného kontrolného orgánu (UKSUP)	Hlásenie na kompetentný sankčný úrad (ministerstvo) a následná pokuta

Zdroj: / 4 /

POZNÁMKY

POZNÁMKY

Zoznam použitej literatúry

DUPRAZ, P. – GUYOMARD, H. (2019) Environment and Climate in the Common Agricultural Policy. Agricultural Economics Society and European Association of Agricultural Economists (EAAE), EuroChoices 18(1) Zdroj

EC (2021) List of potential AGRICULTURAL PRACTICES that ECO-SCHEMES could support. (EUGreenDeal).

EC (2020) Farm to Fork Strategy

OPEN DOOR s.r.o., Šaľa (2021)

POISOT, A.S. (2003) Summary analysis of Codes, guidelines, and standards related to Good Agricultural Practices. Background paper for the FAO Expert Consultation on a Good Agricultural Practice approach, FAO Agriculture Department, Rome, Italy.

POISOT, A.S.-SPEEDY, A.- KUENEMAN, E. (2004) Good Agricultural Practices – a working concept. Background paper for the FAO Internal Workshop on Good Agricultural Practices, FAO Agriculture Department, Rome, Italy

POKRIVČÁK, J.- TÓTH, M.- CIAIAN, P.- BUŠÍK, M.- SVORENČÍK, A.: Why Cannot Direct Payments Be Capped in Slovakia? A Political Economy Perspective. Prague Economic Papers 2020, 29(6):625-648 | DOI: 10.18267/j.pep.753

RAJČÁNIOVÁ, M.- LAZORČÁKOVÁ, E.: Challenges and Issues of Land Market in Slovakia. Nitra, ISBN 978-80-552-1938-7.

Internetová stránka <https://www.osn.cz/osn/hlavni-temata/sdgs/>

Informačné zdroje: ÚKSÚP, MPRV SR, PPA.